

Riječ

broj 36
travanj
2004.

glasnik hrvatske kulturne zajednice wiesbaden

- *Četrdesetnica*
- *Razgovor – Prof. dr. Josip Jurčević*
- *Za hrvatsku druga mjerila*
- *Fra Andrija Kačić Miošić*
- *Bosna u 14. i 15. stoljeću*
- *Polje i krš*
- *Priča i prešućivanje*
- *Djelovanje u otežanim prilikama*
- *Ženama u čast*

*Svim čitateljima
želimo srećan Uskrs!*

Uredništvo

Članovi predsjedništva HKZ-a Wiesbaden:

Ivo Andrijević, 06128-42483

Edvin Bukulin, 06145-2167

Biserka Andrijević, 0611-314409

Kornelija Reitel, 0611-4689320

Juraj Štambuk, 0611-86714

Mate Grgat, 0611-409996

Stjepan Hlapčić, 0611-408456

Štefica Kolumbić, 0611-422746

Katarina Ott, 0611-61775

*Naslovica: Magnolija, snimila Kornelija Reitel
Ovitak, zadnja strana: Crkva Sv. Spasa u Cetini*

Riječ

**Glasnik Hrvatske kulturne zajednice
Wiesbaden**

Glasnik izlazi tri puta godišnje.

Adresa uredništva:

Kroatische Kulturgemeinschaft e.V.
Postfach 3747, D-65027 Wiesbaden

Tel: +49(0)6128-42483 i +49(0)611-314409

Fax: +49(0)6128-45856

E-Mail: rijec@web.de

Nakladnik:

Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden
Internet: "<http://www.hkz-wi.de>"

Adresa:

Kroatische Kulturgemeinschaft e.V.
Postfach 3747, D-65027 Wiesbaden
Za nakladnika: Ivo Andrijević
e-mail: andrivo@freenet.de
mobitel: 0175-5289410

Glavna urednica: Biserka Andrijević
e-mail: bisera@web.de

Članovi uredništva: Ivo Andrijević,
fra Ante Bilokapić, Edvin Bukulin,
Kornelija Reitel, Štefica Kolumbić

Suradnici: Ivica Košak, Ivec Milčec

Rukopisi se ne vraćaju.

Cjenik oglasnog prostora:

1/1 stranica: 100 Eura, 1/2 stranice: 50 Eura,
1/4 stranice: 25 Eura, 1/8 stranice: 13 Eura.

Oglas **u boji** otraga **na ovitku** – dvostruka cijena

Banka: Nassauische Sparkasse Wiesbaden

Broj računa (Kto.): 116 027 186

Broj banke (BLZ): 510 500 15

UVODNA RIJEĆ

Opet izborna skupština naše udruge – zar su već prošle dvije godine? Opet što? Ne što nego tko. Opet isti predsjednik. Neki će se sjetiti izbora pred dvije godine kad je tada novoizabrani predsjednik obećao smjenu naraštaja, a svoje vodstvo označio prelaznim. Pomišlit će, možda i reći – vidiš, nije ispunio obećanje. No nitko se neće tim neispunjerenim obećanjem previše zamarati, predobro je poznato da mlađi nemaju vremena, a stariji se vraćaju u domovinu. Stari novi predsjednik se još ne vraća pa smjena naraštaja može pričekati. Hoće li za dvije godine mlađi imati malo više vremena?

Pokušajmo pitanje postaviti sasvim drugačije. Treba li ne samo mlađim nego i mnogim starijim Hrvatima hrvatska kultura, hrvatski jezik, hrvatska povijest, hrvatski razgovori o hrvatskoj zbilji? Koliko im treba i kako često im treba? Pravdaju li te potrebe opstojnost jedne hrvatske kulturne udruge? Nije li dovoljna hrvatska televizija u iseljeničkom domu, nedjeljna misa u hrvatskoj župi, čaša piva u hrvatskoj gostionici, ponekad Večernjak i boravak u domovini dva puta godišnje?

Manjem broju Hrvata iz Wiesbadena i okolice to nije dovoljno iako im nedvojbeno puno znači. Oni nalaze vremena, jer se ne zadovoljavaju ulogom promatrača, jer svoje hrvatstvo želete ispuniti djelima. Oni nisu navijači koji bodre domovinske igrače, nego igraju uz njih. Na kraju krajeva ne moraju ni igrati, već i kao sakupljači lopta su bliže utakmici nego navijači na tribinama. Doduše, oni na tribinama su zacijelo puno glasniji.

Hrvati-navijači vole Hrvatsku, ali ne žele sići s tribina i sami malo potrčati, jer nije riječ o pravoj, važnoj utakmici nego o onom nevažnom, onom što nas čini Hrvatima, o hrvatskoj kulturi, jeziku i povijesti. Ne može se njih kriviti što se to u socijalističkim školama nije učilo, a danas – tko bi to nadoknadio. Što mogu ako im djeca ne govore hrvatski, kako mališane privoliti da idu u hrvatsku školu? Svugdje čuju i služe se njemačkim, kako onda doma s njima razgovarati na hrvatskom? No znaju nacrtati hrvatski grb! Osim toga, zar nije dovoljno imati hrvatsku putovnicu? Dovoljno je velikom broju Hrvata-navijača, gledatelja na tribinama daleko od truda i napora.

Manjem broju Hrvata iz Wiesbadena i okolice Hrvatska kulturna zajednica omogućuje živjeti hrvatstvo koje u mladosti nisu mogli živjeti, nadoknaditi bar dio propuštenog sada kad to više nije zabranjeno. Omogućuje im to priredbama, predavanjima i razgovorima, folklorenom grupom, tečajevima i putovanjima, pruža im priliku za učenje i kulturne doživljaje, ali i za zabavu i druženje. Služi im kao podij Kad odgovoraju na pitanja zašto je njima i nebrojnima prije njih domovina bila vrijedna tolikih žrtava ili kad osporavaju neistine o Hrvatskoj.

Dijele ugled koji Hrvatska kulturna zajednica uživa kod gradskih vlasti, ugled koji se preko udruge prenosi na Hrvate općenito.

Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden nikad nije bila niti će ikad biti zatvoreno društvo, nego je otvorena svim Hrvatima i svima koji se za Hrvatsku zanimaju, bez obzira jesu li članovi, prijatelji ili čak samo zalutali prolaznici. Svi su oni jednako dobrodošli. Zato se zove zajednica, zato je hrvatska. Ipak većem broju Hrvata iz Wiesbadena i okolice naša zajednica ne može ništa pružiti. Oni prolaze pored otvorenih vrata, oglušuju se na pozive, jer nemaju zanimanja, oprostite – vremena, za hrvatsku kulturu, jezik i povijest. Njihovo se hrvatstvo svodi na manje ili više glasno navijanje, iscrpljuje se simbolima, pred televizorom i u gostionici. Jedino novo što je nezavisna i samosvojna Hrvatska donijela u njihove živote je hrvatska putovnica i hrvatski televizijski program.

KAZALO

Hrvati i kršćanstvo

Fra Ante Bilokapić: Četrdesetnica	2
-----------------------------------	---

Razgovor

Prof. dr. Josip Jurčević	5
--------------------------	---

Iz rajske-majnskog područja

Ivo Andrijević: Za Hrvatsku druga mjerila	9
---	---

Književna stranica

Štefica Kolumbić: Fra Andrija Kačić Miošić	11
--	----

Iz hrvatske povijesti

Edvin Bukulin: Bosna u 14. i 15. stoljeću	14
---	----

Hrvatski krajevi i običaji

S. Aksilija Milić: Polje i krš	18
--------------------------------	----

Iz života zajednice

I. Andrijević: Božja riječ zapisana ljudskom rukom	21
--	----

Govorimo hrvatski

Jezični savjeti	22
-----------------	----

Iz rajske-majnskog područja

Ivo Andrijević: Priča i prešućivanje	24
--------------------------------------	----

Nove knjige

Ivana i Branka Mrše: Einstieg kroatisch	25
---	----

Iz života zajednice

Kornelija Reitel: Djelovanje u otežanim prilikama	26
---	----

Kornelija Reitel: Predbožićna večer	28
-------------------------------------	----

Štefica Kolumbić: Ženama u čast	29
---------------------------------	----

Stvaralački ogledi

Ivan Crnčić: Slavuj	30
---------------------	----

<u>Obavijesti</u>	32
-------------------	----

Četrdesetnica

Korizma ili četrdesetnica – vazmeno pokorničko vrijeme u Crkvenoj godini

Crkvena godina, ili prema latinskoj jezičnoj uporabi Liturgijska godina, jest kršćansko slavljenje blagdana što ih Crvka slavi u tijeku jedne godine. Sastoji se od dva kruga (ciklus): božićnog i uskrsnog (vazmenog). Ono što nije zahvaćeno spomenutim ciklusima i što ima tjedni značaj naziva se "obično ili redovno vrijeme" ili "vrijeme kroz godinu". Riječ je o 33 ili 34 tjedna, koji se dijele na dva dijela: prvi, od blagdana Gospodinova krštenja do Pepelnice i drugi, od pondjeljka Duhova do došašća.

Vrhunac Liturgijske godine je Kristovo stradanje i uskrsnuće. To središnje spasonosno djelo Isusa Krista naziva se pashalnim (vazmenim ili uskrsnim) otajstvom. Ursksni ili vazmeni ciklus počinje korizmom ili četrdesetnicom. To vrijeme od 40 dana je vrijeme posta, molitve i djela ljubavi, a time se kršćani pripremaju za slavljenje Uskrsa.

Povjesno gledano tom pokorničkom vremenu ishodište je dvodnevni post zbog žalosti na Veliki petak i Veliku subotu, a koji se u 3 stoljeću proteže na cijeli Veliki tjedan (iako još ne puni post). Tako se prva 3 stoljeća razdoblje posta mijenjalo od dva – tri dana do jedan tjedan.

Nicejski sabor 325. godine spominje vrijeme pripreme od 40 dana prije Svetog trodnevlja, a krajem 4. stoljeća tih 40 dana prije Uskrsa se održava svugdje, kako na zapadu tako i na istoku. Nadalje korizmeni post vuče svoje podrijetlo, čini se, u postu kojeg su se trebali pridržavati katekumeni ili kandidati za krštenje na Uskrs. U početku se post sastojao od jednog obroka koji se uzima navečer i zabranjivao je jedenje ribe, mesa i pijenje vina, a kasnije također i mliječnih proizvoda (mlijeka, maslaca i sira) i jaja.

Nekada jako naglašeni oblik pokore u korizmi koji se očitavao u strogom postu danas je sveden na nemrs u korizmene petke i na post i nemrs na Čistu srijedu i Veliki petak.

Broj od 40 dana ima svoje temelje u Bibliji i to u četrdestgodišnjem putovanju izraelskog naroda (izabranog Božjeg naroda) iz Egipta po pustinji u Obećanu zemlju (Palestina); u četrdesetdnevnom boravku Mojsija na brdu Horebu (ili Sinaju) prije nego što je od Boga dobio dvije kamene ploče s Deset zapovjedi, u četrdesetdnevnom pozivanju

proroka Jone Ninivljana na pokoru; u četrdesetdnevnom izazivanju Golijata prije nego što ga je David svladao; u četrdesetdnevnom postu starozavjetnih Židova prije proslave Pashe i konačno u četrdesetdnevnoj Isusovoj kušnji u pustinji prije javnog djelovanja. I povjesno gledano tu su utjecala tri uzora: prvi, četrdesetdnevna priprema vjernika na slavljenje Uskrsa, drugi, priprema katekumena za krštenje i treći, javna pokora grijesnika prije dobivanja odrješenja ili pomirenja s Crkvom.

U kršćanstvu su uvijek bila tri oblika pokore: post, molitva i djela milosrđa. Stoga su kršćani pozvani uvijek, napose u korizmi, da pokažu duh pokore vršeći propisani post i nemrs, gorljivijim i predanijim posvećenjem molitvi i prihvatanjem raznih oblika odricanja, kao na primjer od pušenja, zabava, izbirljivih jela i slično. A to odricanje treba poprimiti značajke socijalne skrbi i to tako da onim što smo uštedjeli vlastitim odricanjem pomažemo svoje bližnje koji su u nuždi.

U našem narodu kroz korizmu se udomaćilo obavljanje Križnog puta, pjevanje pokornih psalama, plača i pristupanje sakramentu pokore ili isповijedi. Sve to doprinosi boljem slavljenju vazmenog (uskrsnog) otajstva: Kristove muke, smrti, uskrsnuća i uzašašća u nebesku slavu. K tome još korizma potiče kršćane da se prisjetе svoje grijesnosti i potrebu da se vrate krsnoj nevinosti.

Biblijska pozadina

Egipatsko robstvo

U biblijsku povijest Egipat je ušao kao zemlja u koju se sklonio Abraham (Post 12,10;13,13). Tamo je Jakov poslao, u vrijeme gladi, svoje sinove, da nabave hrane. Tom prigodom su pronašli svoga brata Josipa, kojeg su prodali u robstvo. Potom se tamo nastanio i Jakov (Post. 46,6-27).

Pod faraonima Hiksa, između 1720. i 1552. (Izl 1,8-14) ta zemlja postala je za Hebreje mjesto tlačenja. Posredstvom Mojsija i Arona (Izl 3,10-12) Bog ih, umnoživši čuda egipatska, iz te zemlje robstva izbavlja oko 1250. godine pr. Krista.

Mojsije vodi Izraelce u obećanu zemlju, Ilustrirana obiteljska Biblija, Zagreb 2001., str.76

Izlazak

Tisuće Izraelaca sa svojim blagom napustile su Egipat i krenule prema Crvenome moru. U žurbi su mnogi ponijeli neukvasano tjesto i načve. Bog u obliku stupa od oblaka vodi Mojsija i njegov narod.

Michelangelo, Mojsije, 1516., crkva sv. Petra, Rim

Mojsije

Mojsije je veliki vođa izraelskog naroda, naroda koji je izveo iz egipatskog robstva i proveo ga kroz pustinju do Kanaana. Rodio se u Egiptu, odgojila ga je kneginja i izobražavao se kao egipćanin. Zbog neslaganja sa svojom braćom po krvi bježi u zemlju Midjan. Tamo mu se ukazuje Bog u obliku gorućeg grma i šalje ga natrag da osloboди svoj narod. Usprkos faraonovom protivljenju on i njegov brat Aron odvode hebrejski narod kroz pustinju do Sinaja gdje je sklopio Savez s Bogom (Izl 19) i ondje primio Deset zapovjedi. Poslije je poveo narod do oaze kod Kadeša (Maopska poljana), istočno od Obećane zemlje. Prije nego što je predao vodstvo Jošui, blagoslovio je narod, popeo se na brdo Nebo da promotri Kanaan (Obećana zemlja), zemlju u koju mu nije bilo dopušteno zakoračiti zbog prijašnje neposlušnosti. Odatile je vidio Obećanu zemlju i tu je potom umro kada mu je bilo 120 godina.

Jona

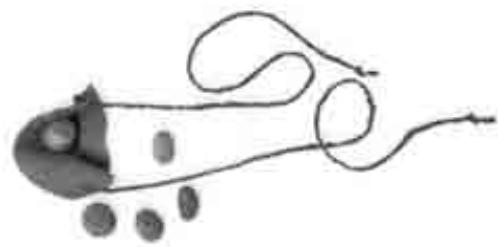
Jona je izraelski prorok koji je živio u 8. stoljeću prije Krista. Bježeći od Božje naredbe da propovijeda Ninivljanim, izraelskim neprijateljima, kada je morao osuditi zloču i pokvarenost naroda, iznenada se našao na moru usred oluje. Shvatio je to kao razlog što je pobjegao od Boga. Zato je rekao posadi broda da ga bace u more da bi se oluja smirila. Jona se nije utopio, već ga je progutala velika riba i nakon tri dana živa ispljunula na obalu. Tada odlazi u Ninivu te upozorava narod na Božji sud. Svi su, od kralja pa na niže, postili i molili se Bogu pa je grad pošteđen.

Bernini, David, 1623., Rim, Galerija Borghese

David

Izraelski kralj od oko 1010. do 970. godine, sin Jišajev, predak Isusov. Prihvatio je Golijatov izazov da se bori protiv toga nepobjedivog filistijskog diva. Lako ga je pobijedio ubivši ga kamenom iz pastirske praćke. Bio je veliki kralj, veliki ratnik, veliki pjesnik koji je napisao mnogo lijepih psalama na slavu Bogu. Za svoje pogreške nije se ustručavao pokajati se i tražiti od Boga oproštenje. Biblija ga opisuje kao čovjeka po Božjem srcu.

Praćka kojom se kamen izbacuje brzinom i do 150 km/sat

Pasha

Pasha je glavni židovski blagdan. Slavi se 14. nisana – prvog mjeseca biblijske godine - to je blagdan u spomen izlaska Hebreja iz Egipta. Zove se Pasha jer je Bog "mimošao" kuće Izraelaca, poštdevjevši ih sudbine Egipćana. Obrok na Pashu blaguje se u spomen sjećanja na posljednu noć Izraelaca u Egiptu i ne počinje prije večeri.

Jona, minijatura iz 16.st.

Isusova kušnja

"Duh odvede Isusa u pustinju da ga iskuša"(Mt 4,1). Isus je bio odveden u pustinju gdje je 40 dana podvrgnut kušnji prije svoga javnog djelovanja. Tamo je odolijevao svim đavolovim kušnjama, iza čega mu pristupiše kasnije anđeli. Sotona je kušao prvog Adama i pobijedio ga. Sada kuša novog Adama, ali će taj pobijediti njega. Od tada počinje sotonova propast. Provjeru je vršio sam Bog preko sotone. Blistavo položen ispit opravda puno povjerenje u Isusa da će u svom životu i radu zastupati Božje, a ne sotonine interese.

Sotona kuša Isusa, Rimski misal, Zagreb 1980. , str. 124

Dr. Ante Bilokapić

Prof. dr. Josip Jurčević

Iseljeništvo se i danas pokušava držati na integracijskom odstojanju od Hrvatske!

U nedjelju, 29. veljače, u kući Zagreb u Mainzu, održao je predavanje prof. dr. Josip Jurčević, znanstveni suradnik instituta "Ivo Pilar". Naziv predavanja je bio "Perspektive hrvatskoga iseljeništva". Gospodin Jurčević je doktor humanističkih znanosti. Pored znanstvenog rada u institutu predaje i na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu opću povijest XX. stoljeća i znanstvenu povijest u drugoj polovici XX. stoljeća s naglaskom na domovinski rat. Objavio je niz stručnih i znanstvenih radova, sudionik je mnogobrojnih međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova, a sada vodi projekt "Integracija Republike Hrvatske i hrvatskoga iseljeništva".

Neposredno nakon predavanja imali smo priliku prof. dr. Jurčeviću, koji je i sam dijete hrvatskih iseljenika, postaviti nekoliko pitanja.

Prof. dr. Josip Jurčević

Riječ: Gospodine Jurčeviću recite našim čitateljima nešto o institutu Ivo Pilar, koja je njegova uloga i kojim djelatnostima se bavi?

Jurčević: Institut Ivo Pilar je institut društvenih znanosti. Utemeljen je 1991. godine. To je međunarodni institut u kojem su zaposleni znanstvenici s područja sociologije, psihologije, povijesti, politologije, filozofije, teologije i drugih društvenih nauka. Njegova je prvenstvena zadaća istraživati tekuće, aktualne društvene procese u

Republici Hrvatskoj, raditi određene projekcije mogućeg razvoja Hrvatske, a isto tako tražiti uporišta u proteklim iskustvima tj. povijesnim iskustvima Hrvatske.

Riječ: Veliki udio u tim društvenim procesima svakako ima hrvatsko iseljeništvo. Koliko se institut ozbiljno bavi tim pitanjem?

Jurčević: Institut se vrlo ozbiljno bavi tim pitanjem, a o tome svjedoče i razni projekti i skupovi koje institut vodi i priređuje, a koji se bave temama hrvatskoga iseljeništva.

Hrvatska je tipična iseljenička zemlja. Svjetska iskustva pokazuju da se uglavnom iseljava iz politički nestabilnih i gospodarski nerazvijenih zemalja, a među takve nažalost spada i Hrvatska, iako to ona po svojim prirodnim pogodnostima, geostrateškom položaju te klimatskim uvjetima zapravo nije trebala biti. Proces iseljavanja traje neprekidno već stotinjak godina i prvenstveno se događa protiv volje i opredjeljenja hrvatskoga naroda kao neposredna posljedica političkih okolnosti u Hrvatskoj, odnosno nepostojanja samostalne hrvatske države. Nestabilnost Hrvatske očituje se u tome što je ona u proteklih stotinjak godina promijenila pet izrazito različitih državnih, a isto tako i društveno-političkih okvira. Nalazila se u Austro-Ugarskoj, pa zatim u kraljevini Jugoslaviji, u NDH, pa onda u drugoj, komunističkoj Jugoslaviji, a od 1990. je samostalna. Upravo to govori u kolikoj mjeri je geopolitički nestabilno bilo to područje, a ne treba zaboraviti da je u svakoj od tih zemalja i državnih okvira bilo niz drugih nestabilnosti tako da se u Hrvatskoj nisu mogle stvoriti povoljne i

stabilne okolnosti za razvoj institucija države i društva koji su nositelji razvoja. To je ostavilo niz negativnih posljedica. Jedna od najvećih je hrvatsko iseljeništvo, što je pored demografskih nedostataka utjecalo i na razvoj Hrvatske.

Hrvati su u iseljeništvu zadržali osobito veliku povezanost i odnos prema domovini. To se očitovalo u emotivnim stavovima kao i u oblicima udruživanja, što znači da su Hrvati u iseljeništvu diljem svijeta, gdje god su došli, osnivali iseljeničke udruge koje su imale prije svega hrvatska obilježja. Cilj tih udruženja je bio sačuvati nacionalni i etnički identitet u iseljeništvu s jedne strane, a s druge mijenjanje okolnosti u Hrvatskoj zbog kojih su morali iseljavati.

Riječ: Biste li znali reći točan broj hrvatskih iseljenika u svijetu?

Jurčević: Jedna od neistraženih činjenica jest upravo broj hrvatskih iseljenika. To je najčešće, naročito od 1945. do 1990., bio predmet manipulacija. Taj se broj zbog interesa komunističkih vlasti uvijek umanjivao, odnosno izbjegavalo se govoriti o tome. Prema procjenama niza znanstvenika koji se bave iseljeništvom i demografijom, a što još nije potvrđeno na razini praktičnog istraživanja, smatra se da približno tri do pet milijuna Hrvata prvog, drugog i trećeg naraštaja živi diljem svijeta. Dakle s punim pravom se može upotrijebiti naziv iseljena Hrvatska, ne samo po tom broju, već još više po tome što je to iseljeništvo ustrojeno na temelju hrvatskog nacionalnog identiteta.

Riječ: Kakav je položaj iseljeništva danas u Hrvatskoj?

Jurčević: Položaj hrvatskog iseljeništva nije se znatno promijenio.

Tu se prvenstveno radi o stvorenoj slici o hrvatskom iseljeništvu što je znakovito za razdoblje druge Jugoslavije koja je hrvatsko iseljeništvo doživljavala kao dio hrvatskog nacionalnog bića koji je opasan za njezino državno uređenje, budući da je hrvatsko iseljeništvo živjelo uglavnom u demokratskom okruženju zapadnoga svijeta čuvajući svoj identitet i zagovarajući stvaranje samostalne hrvatske države kao idealni okvir za razvoj Hrvatske. Zbog toga je jugoslavenska država pokušala negativno prikazati hrvatsko iseljeništvo stvarajući krive predodžbe o njemu. Bilo je to političko stvaranje takve slike gdje su se hrvatski iseljenici prikazivali kao ekstremni teroristi, odnosno kao politički nepoželjni. S druge strane, u gospodarskom smislu ih se prikazivalo kao manje sposoban dio hrvatskog nacionalnog bića. Međutim iskustva pokazuju upravo obrnuto. Većina političkih udruga iseljenih Hrvata je nastala u

zemljama demokratskog svijeta sukladno standardima tih zemalja, a što se tiče poslovne sposobnosti, Hrvati su se pokazali izuzetno sposobnima. O tome svjedoči većina onih koji su uspješno rješavali svoj opstanak u zapadnom tržišnom okruženju, pa razni poslovni krugovi do pojedinaca koji su počevši od nule postali izuzetno bogati. Osim toga preko petsto akademskih građana koji su morali iseliti iz Hrvatske, ostvarilo je u iseljeništvu svoje znanstvene karijere na najuglednijim svjetskim sveučilištima.

Problem koji se postavlja pred Hrvatsku danas, odnosno u proteklih 10 do 12 godina jest što su ove stvorene predodžbe o iseljeništvu zadržane i u okviru samostalne Republike Hrvatske.

Riječ: Što bi se moglo učiniti da se ta negativna slika odbaci?

Jurčević: Takva slika nametnuta je preko najmasovnijeg javnog života, što znači da se ona istom tehnikom može ukloniti. Putem javnog života u Hrvatskoj potrebno je razjasniti koje su to neistine, u kojim su povjesnim okolnostima nastale, zašto su se preselile u Hrvatsku i, što je najvažnije, iznijeti objektivne činjenice što je to hrvatsko iseljeništvo. Treba biti jasno vidljivo da se radi o jednom dijelu hrvatskog nacionalnog bića koje je uvijek, u svakom naraštaju, u najvitalnijoj dobi i na vrhuncu mogućnosti morao praktički bježati iz Hrvatske. Isto tako se mogu prikazati sve sposobnosti i mogućnosti hrvatskoga iseljeništva u brojčanim pokazateljima glede finansijske moći, glede razine obrazovanosti, glede spremnosti za pomoći Hrvatskoj itd.

Riječ: Voditelj ste projekta "Integracija Republike Hrvatske i hrvatskoga iseljeništva". Raspolaže li Republika Hrvatska već određenim modelom integracije?

Jurčević: U Hrvatskoj nažalost postoji zastarjeli model integracije, gdje se smatra da ta integracija podrazumijeva povratak iseljenika u Hrvatsku što je teško predpostaviti i vjerovati obzirom na sve asimilacijske i druge procese i interes koji postoje. Europske iseljeničke zemlje na sasvim drugačiji način doživljavaju integraciju. Njihovi modeli se ne temelje na masovnom povratku, već zagovaraju integracijski proces kao sveopću komunikaciju. To znači prije svega, finansijsku i poslovnu komunikaciju, obavijesnu i kulturnošku povezanost i razmjenu, turističke i poslovne posjete, studijske boravke, promidžbene odnose itd. To hrvatske strukture državnih vlasti nažalost ne žele sagledati ni kao model i tako zapravo koče realno moguću integraciju za koju Hrvatska ima mogućnosti, sposobnosti i zanimanja, osobito mlađi naraštaj.

Riječ: Koji je tome razlog?

Jurčević: Taj proces se koči ovim stvorenim predodžbama o iseljeništvu koji su preživjeli i ono se i danas pokušava držati na integracijskom odstojanju od Hrvatske upravo zbog svojih mogućnosti, jer predstavlja takmaka i to kvalitetnog, upravljačkim strukturama u Hrvatskoj.

Hrvatska se nakon stvaranja samostalne države suočila s nizom teškoća. Osim ratnih strahota koje je izazvala srpska agresija, Hrvatska se susrela s jednim dugoročnjim problemom. To je prijenos upravljačkog modela iz Jugoslavije u Hrvatsku, što znači da se cijeli model uključujući i kadrove uglavnom preselio u hrvatsku državu kao neuspješan model. Taj model se prikriva pod određenim okvirom demokracije, a zapravo je i dalje prisutna totalitarnost odnosno apsolutnost politike. Politika zapravo vlada cjelokupnim državnim i društvenim strukturama i razvojem što uopće nije sukladno zapadnim demokratskim standardima.

Riječ: Bi li hrvatsko iseljeništvo moglo, sa svoje strane, povoljno utjecati na integracijske procese u Hrvatskoj i tako doprinijeti stabilnosti i napretku države?

Jurčević: Upravo hrvatsko iseljeništvo tu može odigrati ključnu ulogu. Ono predstavlja jedinu priliku i uporište za hrvatsku budućnost, koje može jamčiti uključivanje Hrvatske u integracijske procese, ne samo u smislu geopolitičke integracije, nego zapravo uključivanje u demokratski, tržišno-poslovni proces koji postoji u zapadnom svijetu.

Riječ: Spomenuli ste zanimanje mladog iseljeničkog naraštaja za integracijske procese u Hrvatskoj što se sukobljava s mišljenjem koje vlada ovdje u iseljeništvu. Kako to tumačite?

Jurčević: Mladi naraštaj je načelno u svakom društvu nositelj, perspektiva i budućnost, što je biološki, a i na drugi način razumljivo. Oni imaju najviše idea, najviše energije, nekakvih ciljeva i najviše vremena u budućnosti. Normalno je da ih zanima uspješno graditi svoju budućnost. Postoje određene poteškoće s kojima se susreću kao iseljenici, a postoji i onaj klasični sukob među naraštajima. To je povjesno iskustvo – uvijek su stariji sumnjali u mlađe: kakva će biti budućnost bez njih (starijih), hoće li (mladi) opstatiti itd. Međutim mladi su uvijek iznijeli niz i revolucionarnih i gospodarskih i uspješnih i neuspješnih projekata kroz povijest pa ja normalno očekujem da će hrvatsko iseljeništvo, pogotovo mlađi naraštaj, koji je obrazovan, koji poznaje zapadni svijet – svijet koji je najrazvijeniji, prenijeti ta iskustva u Hrvatsku. Hrvatskoj nedostaje kapitala, ali daleko

više ovog ljudskog činjenika, upravo mlađih školovanih ljudi iz iseljeništva koji mogu pored kapitala donijeti demokratska i tržišna iskustva, ali i ono što je nacionalno izuzetno bitno, tu psihološku dimenziju – svoje emocije i domoljubnost. U Hrvatskoj je mlađima najlakše i najjednostavnije uključiti se u ono čemu Hrvatska bar po izjavama teži, a to je integracija u zapadni svijet.

Riječ: Vaša, a i druga znanstvena istraživanja svjedoče o tome da su mogućnosti iseljeništva vrlo velike, međutim one za sada nisu u službi boljitzka domovine, a niti iseljeništva. Po vašoj procjeni koliko je ono samo za to krivo, zbog nesposobnosti nametnuti se domovini kao dobro ustrojen i ravnopravan govornik koji zna postavljati zahtjeve i predlagati projekte?

Jurčević: Postoji nekoliko razloga. Prvi je taj što je hrvatsko iseljeništvo razasuto diljem svijeta, a drugi što je iseljeništvo zbog nasilnog napuštanja domovine preromantično vezano za Hrvatsku. Golema pomoć, koja je upućivana Hrvatskoj kroz protekla razdoblja, upućivana je bez traženja ičega. Mislim da bi ubuduće hrvatsko iseljeništvo, osim pomoći koju pružaju iz osjećajnih razloga, moralo imati određene ulagачke interese, sukladno zapadnom poslovnom svijetu.

Riječ: Očekujete li uskoro preokret u smislu boljeg međusobnog povezivanja iseljeništva i odlučnijeg nastupa prema domovini?

Jurčević: Očekujem takav preokret i vjerujem da će hrvatsko iseljeništvo utjecati na promjenu stanja u Hrvatskoj. U svim prijelomnim razdobljima hrvatske suvremene povijesti, a jedno takvo razdoblje je upravo i sada, od 1918., 1945. do 1990. godine, pogotovo kad se stvarala samostalna Republika Hrvatska i kad se branila od agresije, ključnu ulogu je odigralo hrvatsko iseljeništvo. Prema tome očekujem da će na temelju svih ovih iskustava i razloga hrvatsko iseljeništvo unutar sebe pronaći snage za ustrojavanje koje će služiti boljitzku hrvatskog nacionalnog bića kao cjeline.

Riječ: Doista vjerujete da će iseljeništvo vlastitim snagama to uspjeti? Ne polaže li dobar dio iseljeništva velike nade u novu vlast i ustvari čeka kakvu će ulogu preuzeti?

Jurčević: Koliko god je veliko nezadovoljstvo unutar hrvatskoga iseljeništva stanjem u Hrvatskoj i izgledima koje nude upravljačke strukture, isto takvo nezadovoljstvo postoji i u Hrvatskoj. Prema tome postoji jedna kritična masa koja ima povijesnu zadaću u ime, ako ne sebe, a onda budućih naraštaja, preokrenuti to stanje u Hrvatskoj. Na temelju nekih zakonitosti, određenih povijesnih procesa, ne samo u Hrvatskoj, kada se stvori takva kritična masa koju

samo treba usmjeriti, a svijest već postoji, onda će se i tamo dogoditi taj preokret bez obzira na hrvatsku vlast. Usprkos toga, nadam se da će nova hrvatska vlast to shvatiti kao jedan od svojih prioriteta. Očekujem promjenu stanja, jer krajnje je vrijeme za to, obzirom na golemu iscrpljenost Hrvatske u materijalnom smislu, obzirom na rezignacije koje se šire Hrvatskom i obzirom na procese privatizacije koje bolje možemo nazvati jednom vrstom pljačke. Dakle prag izdržljivosti hrvatskog nacionalnog tijela i u Hrvatskoj i u iseljeništvu je pred određenim lomom. Mislim da je, prije svega, zadaća ove vlade, da na temelju svega ovoga o čemu smo govorili, dakle integracijskih procesa, preokrene situaciju u Hrvatskoj, odnosno da taj hrvatski razvoj koji je imao negativan tijek preko stotinjak godina napokon okrene u pozitivnom smjeru. Jasno mi je da će nova hrvatska vlast, ako krene u ovom smislu integracije prema hrvatskom iseljeništvu naići na minska polja određenih međunarodnih interesa, a još više na minska polja na temelju interesa starih struktura koje postoje u Hrvatskoj. To će biti određeni ispit za novu vladu i zapravo pokazatelj njezinih namjera.

Riječ: Vratimo se projektu "Integracija Republike Hrvatske i hrvatskog iseljeništa". Sudjeluju li u njemu i iseljenici?

Jurčević: Mi smo od Ministarstva znanosti Republike Hrvatske, koje je taj projekt odobrilo, dobili vrlo mala, ustvari simbolična sretstva, tako da nismo u stanju pribaviti ni potrebnu literaturu, a kamo li angažirati ljude iz inozemstva.

Riječ: Znači li to, da je projekt ustvari nepoželjan?

Jurčević: On je praktički nepoželjan, no tome se doskače na razne načine i na to se nažalost gubi vrijeme. Ljudi koji su uključeni u projekt i ja kao voditelj, moramo prikupljati od hrvatskih domoljuba u Hrvatskoj i u iseljeništvu novac kako bismo upriličili poneki simpozij međunarodnog značaja. Pripremanje takvih simpozija iziskuje velike troškove, no za sada nam to uspijeva isto kao što nam uspijeva izdavati zbornik o tim skupovima. Bilo bi puno jednostavnije kad bi institucije hrvatske države stale iza toga na sveopću hrvatsku korist. Dok se to ne bude događalo mi ćemo pronalaziti načine koji će nadomjestiti ovaj propust hrvatske države.

Riječ: Pozivate na ulaganja u Hrvatsku. Sasvim određeno predlažete ulaganje u masovne medije.

Jurčević: Sve ključne promjene u suvremenom svijetu nezamislive su na bilo kojoj razini bez potpore medija. Ni jedna sustavna djelatnost danas nije zamisliva bez medijske informativne potpore, zapravo nametanja vrijednosti i zastupanja interesa,

što doslovno znači izgrađivanje svijesti o potrebi tih interesa. Dakle medij je preduvjet bilo kojeg djelovanja u nekom društvu uključujući i integracijski proces između Republike Hrvatske i hrvatskog iseljeništa.

Riječ: U Hrvatskoj gotovo nema kvalitetnih medija. Postoje dva tjednika, ne želim ih imenovati, koji se diče hrvatstvom, ali ne znam jesu li dovoljno sposobni da na primjeren način zastupaju hrvatske interese.

Jurčević: Pogaćam o kojim se tjednicima radi no ne želim ih ni ja imenovati. Na temelju vlastitog uvida i na temelju analize pisanja koju nisam obavljao samo ja, tvrdim da u Hrvatskoj ne postoji ni jedan medij koji zastupa hrvatske nacionalne interese što je svjetski paradoks. Pa čak i oni marginalni koji se predstavljaju potpuno hrvatski, obzirom na njihov grafički izgled, i na njihovu vrlo zadrtu zavičajnu ograničenost, to nisu i na neki način više štete hrvatstvu nego što mu koriste.

Riječ: Jedan iseljenički savez se služi jednim takvim tjednikom u kojem objavljuje svoj podlistak. Znači li to da taj izbor ne će uroditи očekivanim plodovima?

Jurčević: Odustao sam namjerno i svjesno od čitanja tih medija kad sam video kako ustrajno djeluju, međutim oni su kroz svoju retoriku mamač u koji se iz naivnosti, neznanja i drugih razloga uključuje dosta Hrvata iz domovine i iz iseljeništa. To ne mora značiti da se ti pojedinci i te organizacije poistovjećuju s tim medijima, nego se, u dobrim namjerama, pokušavaju služiti njima ne poznavajući pravo stanje stvari.

Biserka Andrijević

Prikaz glavnih smjerova iseljavanja Hrvata.

Procjenjuje se da danas u iseljeništvu na pet kontinenata živi otprilike isto toliko Hrvata koliko i u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: u Europi 420.000, u Sj. Americi 1.450.000, u J. Americi 200.000, u Australiji i Novom Zelandu 265.000 i u Južnoj Africi 7.000.

Za Hrvatsku druga mjerila!

Na raspravi o hrvatskom približavanju Europi, neki su govornici zapanjili površnošću

Predavanje i rasprava koje su 22. siječnja u zgradici Gospodarske komore (IHK) u Mainzu o temi «Hrvatska na putu prijama u EU» upriličili IHK Rhein-Hessen i Njemačko-hrvatsko društvo, su me jako zanimali i zato mi je bilo vrlo žao i malo neugodno što sam zakasnio, doduše ne mnogo, ali kad Nijemci nešto priređuju onda to počne u predviđeno vrijeme. Žurno sam prošao kroz predvorje i pokušao se što tiše ušuljati u dvoranu očekujući da će biti većim dijelom prazna i da će stoga svaki zakašnjeli pridošlica odmah upasti u oči. Nemalo sam se začudio ugledavši prostranu dvoranu – prepunu! Još je zanimljivije bilo to što su posjetitelji većinom bili njemački sugrađani. Istina je da je predavanje uz raspravu uglavnom i bilo Nijemcima namijenjeno, ali tako veliko zanimanje za Hrvatsku nije baš pravilo. Pomislio sam na trenutak da su imena predavača – visokih uzvanika iz politike i gospodarstva najviše pridonijela sjajnom odzivu, ali koliko je privlačna bila upravo tema, pokazalo se kasnije po postavljenim pitanjima, izrečenim primjedbama i iznesenim vlastitim iskustvima.

Uz domaćina, dr. Haralda Augtera, predsjednika IHK i Njemačko-hrvatskog društva govorili su i pozvani uzvanici, a to su bili Helmut Schäfer, bivši državni tajnik u Saveznom ministarstvu vanjskih poslova, dr. Werner Langen, član CDU-a i zastupnik u europskom parlamentu, Rosemarie Müller, članica SPD-a i također zastupnica u europskom parlamentu i Silvije Kus, konzul za gospodarstvo, prosvjetu i kulturu u hrvatskom poslanstvu u Frankfurtu. Svi su iznijeli svoje viđenje hrvatskog približavanja Europi, pri čemu su procjene političara, po kojima je Hrvatska još daleko od članstva bile jasno suprostavljene procjenama gospodarstvenika po kojima bi Hrvatska već trebala biti u Europi. Prvi su nabrajali nedostatke poput presporog povratka izbjeglica, odnosa prema manjinama, nedovoljne suradnje s Haagom, neučinkovitost sudstva, utjecaj politike na sredstva izvještavanja i slične često ponavljane tvrdnje dok su drugi, ne prešućujući postojanje teškoča, ukazivali na daleko veće značenje hrvatskog

napretka u demokratskom razvoju i prilagođavanju gospodarstva europskim potrebama. Hrvatska bi unutar Europe, kako dokazuju, baš zahvaljujući ispunjavanju važnih uvjeta, puno brže i lakše prevladala preostale manje važne teškoće nego ako joj se od njih nimalo dobromanjerno grade preprijeke. Dok su Helmut Schäfer i dr. Werner Langen u svom nabranjanju poteškoća barem isticali i veliki napredak Hrvatske i time ostavljali mjesta nadi u početak pregovora o priključenju, Rosemarie Müller je nedostatke samo nizala bez pobližih pojašnjenja navodeći čak i pomanjkanje slobode govora!

Suprotne ocjene gospodarstvenika i političara vrlo dobro je u svoje izlaganje ugradio Silvije Kus. Kao što je pohvale gospodarstvenika potkrijepio statistikama i brojkama, tako je i na primjedbe političara odgovorio hladnim, neumoljivim brojkama i nepobitnim činjenicama, na primjer:

Glavna preprijeka povratku izbjeglica je obnova razorenog stambenog prostora. Republika Hrvatska je u to dosad uložila ogromna sredstva, udio pomoći iz inozemstva je zanemarivo malen i u silnom je nesrazmjeru s važnosti koju Europa povratku izbjeglica pridaje. Brojke govore i o znatnom broju onih koji su se vratili u Hrvatsku, dok u susjednoj državi, kojom se kao protektoratom upravlja iz inozemstva, broj povratnika daleko zaostaje. Isti oni koji su bjelodano neuspješni u rješavanju pitanja izbjeglica, predbacuju neuspjeh Hrvatskoj koja je daleko više postigla od njih.

Odnos prema manjinama također je dobro vidljiv iz nekoliko brojaka, na primjer po pomoći koju Hrvatska daje manjinskim udrugama i po kojoj prednjači u srednjoj Europi, po zastupljenosti manjina u saboru po kojoj može biti primjer cijeloj Europi i na kraju više je nego znakovito što sadašnja vlada u saboru ima potporu zastupnika svih manjina.

Nedovoljna suradnja s Haagom se osobito dokazuje time što general Gotovina još uvijek nije uhićen. To nam opet predbacuju isti oni

koji najveće zločince srpskog pohoda tijekom njihovog dugog skrivanja u susjednoj državi nisu uspjeli uhitići, iako raspolažu najmodernijom vojnom i obavještajnom tehnikom.

Postojanje sredstava izvješćivanja koji odražavaju stavove službene politike je potpuno prirodno, jer vlade svoja djelovanja žele, čak moraju, pojašnjavati i pravdati ne samo u parlamentima, nego i u javnosti, ne samo u Hrvatskoj, nego i u svakoj demokratskoj državi. Neprirodno je i neprihvatljivo za demokratsko društvo gušiti i otežavati izražaj protivljenja, drukčijeg motrišta, zahtijevanja promjena i tome slično. Da u Hrvatskoj o tome nema ni govora pokazuju brojke o vlasnicima sredstava izvješćivanja, koji su većinom zastupnici inozemnog kapitala, i to ne samo tisak nego i neki televizijski kanali. Još više to pokazuju sadržaji bezbrojnih izvješća, po kojima bi se Hrvatskoj možda moglo predbaciti što neograničena sloboda prečesto vodi u neodgovornost i zloporabu, ali sigurno ne bilo kakvo gušenje slobode izražaja. A za neodgovornost i zloporabu su valjda krivi (inozemni) vlasnici, a ne hrvatsko državno vodstvo.

Nepobitne brojke navele su političare na dodatna pojašnjenja i dok je Helmut Schäfer svoju ocjenu o još neispunjениm europskim uvjetima Hrvatskoj nastojao ublažiti, dotle je Rosemarie Müller tražila nove dokaze koji bi potkrijepili hrvatsku nespremnost. Vrhunac neupućenosti bila je njezina izjava kako Hrvatska ima «neriješenih pitanja sa Slovenijom». Pri tom je naravno «zaboravila» pojasniti kako mogu ta neriješena pitanja biti samo hrvatska a ne i slovenska? Zašto nisu bila niti spomenuta kod primanja Slovenije u Europu? Zar za jednu zastupnicu u Europskom parlamentu spor izazvan slovenskim posezanjem za hrvatskim morem i kradom hrvatskih uštedjewina postoji tek od dana kad je Hrvatska zatražila prijam u EU a ne već od raspada Jugoslavije?

Naprosto ne mogu prešutjeti da je izlaganje Rosemarie Müller na mene ostavilo dojam napamet naučenog teksta iz nekog starog izvješća Helsinki Watch-a, Human Rights Watch-a ili članka Washington Post-a iz vremena najžešće hajke protiv prvog hrvatskog predsjednika Tuđmana. Poželio sam ju zapitati je li joj uopće poznato da je u Hrvatskoj već tri puta promijenjena vlast? Da sam uspio dobiti

riječ vjerojatno bih ipak izbjegao izazivanje, ali posjetitelji su, i to redom njemački građani, predavače tako obasuli pitanjima da uz mene i mnogi drugi nisu uspjeli doći na red. Osim toga svi su na ovaj ili onaj način izražavali neslaganje s političkim ocjenama i mnogim primjerima potvrđivali dobra iskustva s Hrvatskom ne samo na polju gospodarstva nego na svim razinama. Pokušaj umirujućeg odgovora dr. Langena kako se Hrvatska nedvojbeno nalazi na putu prema stabilnosti nije zadovoljio Silvija Kusa koji ga je ispravio: «Hrvatska nije na putu stabilnosti nego ona JEST stabilna!»

Jedan je posjetitelj tražio pojašnjenje kako se Hrvatskoj može predbacivati odnos prema manjinama, kad na primjer Litvi nitko nikad nije predbacio neriješeno pitanje pola milijuna Rusa kojima je uskraćeno litvansko državljanstvo i litvanska putovnica? Odgovor je bio više izgovor na prilike poslije pada komunizma kad se je željelo nove demokracije što brže učvrstiti uključivanjem u Europu i NATO i spriječiti povratak u neku novu diktaturu, a da su danas, kad se govori o Hrvatskoj, druge prilike koje nužno mijenjaju pristup dalnjem širenju EU! Bilo je to jasno priznanje da se za Hrvatsku primjenjuju druga mjerila, pa iako to već odavno znamo, prvi put sam čuo da je to sasvim opravданo, nimalo neobično i ništa na što bi se trebalo žaliti.

Neki drugi posjetitelj je uspoređujući povoljne ocjene gospodarstvenika s preprijeckama koje politika kao da traži, te podsjećajući da je EU još uvijek gospodarska a ne politička unija, želio znati koliko će na konačnu odluku o prijemu utjecati gospodarski, prometni i zemljopisni razlozi a koliko politički? I ovdje je odgovor, ma koliko bio oprezan, ipak vrlo jasan – odlučujuću riječ imat će politički razlozi!

Zadnji posjetitelj koji je dobio riječ, dobro upućen u prilike u Hrvatskoj, s mnogo je gorčine ukazao na netočnosti i površnosti u izlaganju Rosemarie Müller i završio riječima: «Kod zastupnika poput vas, osjećam se kao njemački građanin vrlo loše zastupljen u europskom parlamentu!»

Nakon svega što sam čuo moram ponoviti ono što sam o hrvatskom zahtjevu za prijam u punopravno članstvo pisao u Riječi br. 33 (Europa ili ne biti): u Europu da, ali ne pod svaku cijenu!

Ivo Andrijević

Fra Andrija Kačić Miošić

Povodom 300-obljetnice rođenja i proglašenja 2004. godinom fra Andrije Kačića Miošića

Popović: *Fra Andrija Kačić Miošić, ulje na platnu, Zaostrog*

Andrija Kačić Miošić se rodio u Bristu, selu gornjeg Makarskog primorja 1704. godine. U obitelji je postojalo vjerovanje da potječe od starih primorskih Kačića pa i sam Kačić pod naslovom "Govorenje stare i plemenite kuće Kačića" piše: "Kačići od puno su vikova u Dalmaciji, kako se štije u Luciju i u životu svetoga Arnira. Bih u vrime kralja ungarski velici i puno mogući, zapovidajući u gradovim od Dalmacije kakono knezovi, a u nika vrimena namisto bana zapovidaše banovinam kakono bani, navlastito Juran, Nikola, Kajaliso, Koloman, Brenkon, Saracen, Domaldo, Petar, Primislav i drugi". Dio prezimena Miošić dobio je od pradjeda Mije čiji su se potomci nazivali Kačić-Miošić, inače u Makarskom primorju ima Kačića-Miošića, Kačića-Barišića, Kačića-Žarkovića, Kačića-Aleksića, Kačića-Andrijaševića i Kačića-Stipića. Mnoge su današnje obitelji zadržale samo drugi dio prezimena, no Andrija Kačić-Miošić je zbog starine ljubomorno čuvao obadva. Zahvaljujući ujaku fra Šimunu Tomaševiću, gvardijanu samostana u Zaostrogu, Andrija (Ante) je primljen u taj samostan gdje je počeo učiti gramatiku hrvatskog, latinskog i

talijanskog jezika. Godine 1720. je primljen u novicijat i obučen u redovničke haljine. Filozofiju i bogosloviju pohađa u Budimu od 1721. do 1727. godine, a studije završava u Osijeku. Nakon završetka studija vratio se u Šibenik kao redovnik, a 1730. godine je postavljen za učitelja moralke na filozofskom učilištu u Zaostrogu. Poslije je jedno vrijeme bio na župi u Opuzenu, a 1735. postaje učitelj na bogosloviji u Šibeniku. Tu ostaje deset godina da bi 1745. pošao u samostan Sumartin na Braču gdje je 1747. postao starješinom. Želja mu je bila da svoje starije godine provede u Zaostrogu pa je tamo premješten 1750. godine. Jedno je vrijeme bio i gvardijan samostana. Umro je 14. prosinca 1760. Razbolio se pomažući nekim siromašnim obiteljima u prikupljanju žita gdje je u povratku pokisao i dobio tešku upalu pluća od koje je i umro. Pokopan je u samostanu u Zaostrogu.

Fojnički grbovnik: grb Kačića

To je kratak životopis Andrije Kačića-Miošića, svećenika i pisca, koji se na prvom mjestu dokazao kao čovjek u punom smislu te riječi. Osim što je uvijek vrijedno i poštено radio, učinio je za narod

puno toga što odskače od uobičajenog. Predaja kaže da je počevši gradnju samostana u Sumartinu i sam nosio kamenje na leđima o čemu piše i Vladimir Nazor u svom djelu "Pastir Loda". Kao svećenik je bio vrlo aktivan pa je bio na vodećim mjestima, no Kačić je za onadašnji narod i za nas danas ostao velik kao pisac. Napisao je tri djela: Elementa Peripathetica, Razgovor ugodni naroda slovinskoga (RUNS) i Korabljicu.

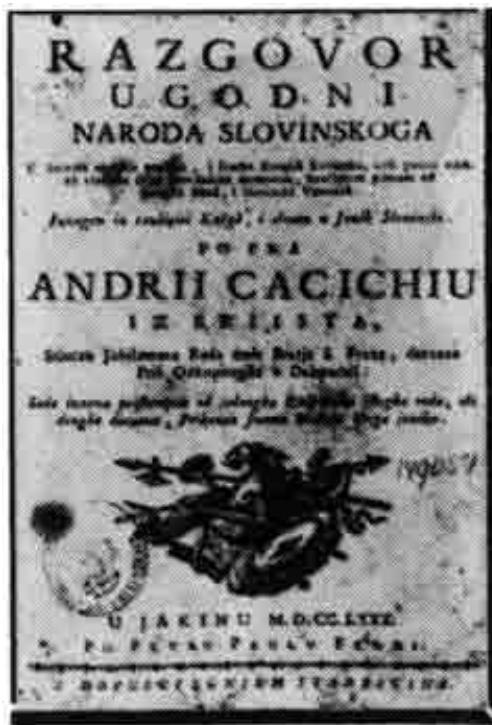
Prvo djelo je filozofskog karaktera i sadrži osnovne pojmove peripatetične aristotelovske filozofije "po nauci o štromnoga učitelja Ivana Duns Skota . . . rastumačni za potrebu učenika peripatetične škole". To filozofsko djelo posvetio je svome suplemenjaku Jurju Pankraciju Kačiću. Pisano je latinskim jezikom.

Druge djelo je RUNS (slavnoga) i ono je poučnog i zabavnog karaktera. Prvo izdanje RUNS-a tiskano je 1756. godine pod naslovom "Razgovor ugodni naroda slovinskoga u kome se ukazuje početak i svrha kralja slovinski koji puno godišta vladaše svim slovanskim državam s različitim pismam od kralja, bana i slovinski vitezova, izvađen iz različiti knjiga talijanski i složen u jezik slovinski". U predgovoru tog izdanja piše: ". . . da siromasi težaci i čobani naroda slovinskoga . . . mogu doći u poznanje, da njove pisme i davorije nisu brez temelja istinita, na službu istih siromaha dajem na svitlost ove knjižice složene i prinesene iz različiti knjiga talijanski u kojim će se vidit kralji, bani, gospoda i vitezovi slovinski, nijovi rati, junaštva i sva dilovanja dobra i zla".

Treće djelo je tiskano 1760. godine pod naslovom "Korabljica Pisma Svetoga i svih vikova svita događaja poglaviti, u dva poglavja razdiljena. Jedno počimlje od početka svita do porođenja Isusova, a drugo od porođenja Isusova do godišta 1760. prinešena iz knjiga latinski i talijanski i iz Kronika Vitezovića u jezik bosanski".

Za hrvatski narod "težaka i čobana" veliku su ulogu odigrale "Pjesmarica" i "Korabljica" pisane štokavskom ikavicom koja je narodu bila bliska. Iako je epsko vrijeme stvaralaštva prošlo, Kačićeve pjesme u stilu epske narodne poezije žive u narodu do današnjeg dana. Naročito je bila omiljena Pjesmarica (RUNS). Glavno obilježje te zbirke pjesama je ljubav za slobodom, borba za pravdu i obrana vlastitog doma, i možda je upravo to privlačilo ljudi ondašnjeg doba da u narodu zvanu "Pismaricu" tako rado čitaju. Tom knjigom Kačić je najjači hrvatski prosvjetiteljski pisac i odgojitelj s ciljem narodnog samoodržanja. Za razumijevanje takvog pogleda potrebno je znati da je to vrijeme propadanja feudalizma i vrijeme kandijskih ratova (1645.-1671.) u kojima je Makarsko primorje 1646.

otkazalo poslušnost Turcima i dobrovoljno se predalo u ruke Mlečanima, smatrajući ih manjim zlom. To je vrijeme u kojem su Turci osvajali balkanske i njima susjedne zemlje i uputili se i na Beč 1683. godine. To je bilo vrlo opasno i nesigurno vrijeme i značilo je stalnu budnost, a razumije se i borbu.

Tiskano u Anconi 1780.

U prvom predgovoru RUNS-a piše Kačić da je u duhu svakog čovjeka da svoj narod hvali, a osim toga on želi da njegovi težaci i pastiri saznaju za burnu prošlost svog naroda te da u njima pobudi nacionalnu svijest i snagu koju i oni u sebi nose. "Pismarica" je mnogima bila početnica, pa i nekim poznatim Hrvatima, kao Ferdi Šišiću, Slavku Batušiću i Ivanu Meštroviću. Mnogi su te Kačićeve pjesme smatrali narodnima jer se tako dobro uživio u stil narodne pjesme. Može se reći da je ta knjiga najraširenija hrvatska knjiga u nekim našim susjednim, a i drugim europskim državama. Odigrala je i presudnu ulogu u stvaranju hrvatske književnosti. Tugomir Alaupović (+1958.) piše o značenju Kačića u hrvatskoj kulturi: "Kačić je podigao tvrdu građevinu, jake temelje, na kojima se izgradila sva naša moderna knjiga". Prvo izdanje (1756.) sadrži 41 pjesmu (ostalo predgovor, proza i sadržaj) dok drugo sadrži 137 pjesama (ostalo predgovor, proza i sadržaj). Kačićev RUNS je bio vrlo cijenjen kod široke publike, a njegovi stihovi privlače ne samo sadržajem nego i pjesničkom vrijednošću. Zanimljivo je da je protivno drugim ljudima tadašnjeg vremena bio pravedan prema ženama, te ih pojedinačno, ili u skupinama,

spominje kao vrijedne borce i hrabre junake (Pisma o Maruli, Pisma od Cipra, Pisma od Kaštela i druge).

Za razliku od narodnih pjesama njegove pjesme teže povijesnoj istini i stvarnom smještaju u područja, spominjući čak koliko je tko posjekao glava. Nastoji pisati u rimama, ali kao i narodni pjesnici iznosi glavni dio bitke i podcrtava junaštvo pojedinaca. To pokazuje da je narodnu pjesmu jako dobro poznavao. Sebe je u svojim pjesmama nazivao Starcem Milovanom. Mnogo je pjesama naučio od svojih redovnika koji su potjecali iz raznih krajeva Dalmacije i Bosne i Hercegovine, a i radeći po dalmatinskim mjestima, gdje je pjesma aktivno živjela, pribilježio je i naučio mnogo toga. Neki su mu prigovarali da je previše malih junaka unio u svoje pjesme, no Kačić u predgovorima objašnjava da je samo nastojao biti objektivan i prikazati svijetu da se i narod borio, pa i žene i djevojke, a ne samo plemići, oficiri i vitezovi. Osim toga djelo je bilo blisko narodu ne samo po tematici već i zato što je pisano tadašnjim hrvatskim jezikom. To je u prvom redu jezik njegovog rodnog kraja, on je rođeni ikavac i štokavac, koji je u samostanima (gdje je bila većina ikavaca) jače utvrdio i proširio svoj način govora (svidodžba, žep, virovati, cablo, viditi, što, pritnja; pored ostalih glagolskih vremena upotrebljava aorist i imperfekt; hv = f; ijkavski ispravno: vijera, bijeli, mjesto; ali i neispravno: pomjeriti, Mjelovan, vjetez). Ima i rečeničnih sklopova građenih na temelju latinskog i talijanskog jezika. Naglasak je ispravan štokavski iz njegovog rodnog kraja.

Hrvatski je narod dao i priznanja njegovu djelu. U vrijeme njegova života nije bilo uobičajeno da bi znameniti ljudi dobili priznanja. Tek u vrijeme narodnog preporoda, kada su Hrvatima zasluge Starca Milovana za hrvatsku knjigu bile jasnije, počinju se davati sve veća i veća priznanja skromnom franjevcu iz Brista, najprije unutar redovničke zajednice, a onda i od cijelog naroda. Prva pismena pohvala potekla je iz pera fra Luke Vlademirevića 1770. u njegovu djelu "Chronicon archivale".

U 19. stoljeću Kačićeva provincija pokazuje veću pažnju uspomeni svog najistaknutijeg člana. Izrađuju se Kačićevi potreti (danas u Visovcu, u Zaostrogu i u Sinju). U 19. i 20. stoljeću njegove provincije priređuju proslave u njegovu čast. Tako su 14. prosinca 1860. prigodom 100. obljetnice pjesnikove smrti, u Splitu na Dobromu, upriličili prve svete zadušnice, a istom su prigodom sinjski i makarski samostani tiskali po tri posebna oglasa na tri različita jezika: hrvatskom, latinskom i talijanskom. Na poticaj fra Mate Šimića podignut je

u Makarskoj 1880. spomenik. Franjevci su bili pokretači proslava 250. obljetnice Kačićeva rođenja 1954. i 200. obljetnice smrti s otkrivanjem drugog spomenika 1960. u Bristu. Mnogi su pisali o njemu, ali se najviše ističe rad fra Karla Eterovića pod naslovom "Fra Andrija Kačić-Miošić na temelju novih istraživanja" (Dubrovnik 1922.).

Godine 1966. Kačićeva provincija je pokrenula znastveni godišnjak i dala mu ime "Kačić". Zbornik "Kačić" je objavio dosad 14 svezaka s područja humanističke kulture, poznatih i izvan granica Hrvatske. U samostanu Zaostrog osnovan je 1954. arhiv "Fra Andrija Kačić-Miošić" s ciljem da prikuplja sve što je u bilo kakvoj vezi sa životom, djelom i značenjem Starca Milovana. Osim tri spomenuta portreta Kačića su slikali još: Tanasko Popović, Gabrijel Stupica, Rudolf Marčić, Ivo Slivak i Mladen Veža. Brišćanin Mladen Veža je stvorio cijeli ciklus "Otisci iz djetinjstva" u kojem je ulje na platnu "Iz Kačićeve pismarice".

Prvi spomenik Kačiću (Makarska 1890.) izradio je otac hrvatskog kiparstva Ivan Rendić, a drugi (Brist 1960.) Ivan Meštrović. Rendićev drugi odljev u bronci postavljen je u Zagrebu 1891., a mramorno poprsje je 1890. izradio za Zaostrog. Meštrovićev kip Starca Milovana u pozici narodnog guslara postavljen je u Zaostrogu 1959. i u Bristu 1960., a sadreni original je izložen u galeriji Meštrović u Splitu. Luka Tomanović napravio je brončanu bistu koja je 1956. izložena pred župnom crkvom u Prčanju.

Uz V. Nazora i drugi su pjesnici pisali i pjevali o Kačiću: Preradović, Kranjčević, Tresić-Pavićić, Bodalić, Buzolić, Martić, Trnski, Hranilović, Juraj Kapić, Mato Ostojić, Špiro Vujatović-Šarović, Đalski, Novak i drugi. Najveću pjesmu spjevalo mu je mladi Ivan Meštrović 1899. (čitav život Starca Milovana u 478 deseteraca).

I glazbenici su ga slavili: Ivan Zajc "Slava Starcu Milovanu", Nikola Faller "Himna Kačiću", Mirko Kovačec "Pokoj tebi starče Milovane", fra Andelko Milanović "Epitaf fra Andrije Kačića-Miošića".

I na kraju ponosni smo što je hrvatski narod imao jednog takvog velikana čijih šezdesetak izdanja "Pismarice" govore o njegovoj omiljenosti. Može se slobodno reći da je to najčitanije djelo hrvatske književnosti, a da je Kačić najpopularniji hrvatski narodni pjesnik. Imajući na pameti da je Kačić svoj plodni životni put završio kao žrtva ljubavi prema bližnjemu, može se slobodno reći da kao čovjek spada među najplemenitije, a kao pisac među najznamenitije likove što ih nova književna povijest poznaje.

Bosna u 14. i 15. stoljeću

Bosna je s Humom (koji se kasnije zove Hercegovina) u 14. i prvoj polovici 15. stoljeća doživjela svoj vrhunac sjaja. Jedno nepuno stoljeće (od 1377. do 1463.) je postojala kao kraljevina.

Fojnički grbovnik: grb Bosne

Krstjanska ili Bosanska crkva

Već smo se u prošlom broju dotakli 14. stoljeća. Razmotrili smo pojavu Krstjanske ili Bosanske crkve u Bosni kao najuočljivije pojave u 13. stoljeću i pokušaj njezinog iskorjenjivanja. U tome su bili angažirani dominikanci. Njihova nastojanja nisu urodila plodom pa koncem 13. stoljeća dolaze u Bosnu franjevci i tu će ostati do dana današnjeg kao najuspješniji katolički red kroz cijelu povijest Bosne i Hercegovine. Oni će nadživjeti ne samo srednjovjekovno bosansko kraljevstvo nego i višestoljetno, s pravom se može reći, krvavo tursko vladanje Bosnom i susjednim krajevima u Hrvatskoj. Oni će s krstjanima postupati obazrivije i imat će više uspjeha nego dominikanci ali neće ni njima poći za rukom tu crkvu iskorijeniti. Vidjeli smo, tu crkvu zapravo i nije trebalo iskorijenjivati, jer ona zapravo i nije bila heretička što joj se predbacivalo, nego je bila bosansaka u smislu jezika kojim se služila. Služila se naime hrvatskim jezikom koji se tada govorio u Bosni.

Šubići iz Bribira

Već je u zadnjem broju Riječi spomenuto da od 1299. do 1322. Bosnom vladaju Šubići, točnije Pavao Šubić koji je bansku vlast dao svome bratu Mladenu. Nakon njega vlada Mladen II. Šubić sin Pavla Šubića. Pavao Šubić uspijeva Bosnu podvrći pod svoju vlast u vrijeme dinastijskih borba za hrvatko-ugarsko prijestolje između Arpadovića i Anžuvinaca. Za označavanje Pavlove vlasti nad Bosnom upotrijebljen je izraz „gospodar Bosne“, na latinskom „dominus Bosnae“. Možda se u tome krije dvostrukost banstva u Bosni u to vrijeme: naime istodobno se spominju banovi Stjepan I. Kotromanić, pa Stjepan II. Kotromanić 1314. godine, za koje bi se i očekivalo da su bosanski banovi. Zajedno su bili prema Šubićima u vazalskim odnosima. To ipak ne znači da su se Kotromanići takvim statusom mirili, pa se je Stjepan II. Kotromanić uspio riješiti vlasti Šubića i od 1322. vlada Bosnom sam, a od 1324. još i Usorom i Solima. Dvije godine kasnije je još dalje proširio svoju vlast nad Livnom i Imotskim a nakon nekog vremena i nad područjem Biokova te primorjem sve do Stona.

Dušan Silni pod Bobovcem

Godine 1350. na Bosnu je s 80.000 vojnika navalio srpski kralj Dušan. Došao je do Bobovca i tu ga počeo opsjedati, ali uzalud. Stjepan II. Kotromanić se tu pokazao kao bolji vojskovđa, bolji strateg.

Ruševine Bobovca

Bobovac od kojega danas postoje samo ruševni ostaci, po svemu sudeći je bio bansko, kasnije kraljevsko obitavalište. Bio je smješten na strmoj uzdužnoj litici u uskoj dolini u vareškom kraju. Arheološka su istraživanja otkrila da je to bio grad veoma utvrđen i u njemu su se nalazili osim kraljevskih dvora i stambenih zgrada drugih stanovnika, samostan, crkve i konačno cisterna za vodu. On je bosanskim vladarima služio sve do propasti bosanskog kraljevstva godine 1463. Kad su Turci osvojili bosansko kraljevstvo, oni su u Bobovcu zadržali još neko vrijeme vojnu posadu, ali su ga nakon nekoliko destetljeća vladanja Bosnom napustili.

Kruna bosanskih kraljeva s Bobovca, detalj iz 15. st.

Tvrtko I.

Od 1353. do 1391. Bosnom vlada najprije kao ban a od 1377. kao kralj Stjepan Tvrtko I. Kotromanić.

U sve to vrijeme Bosna pripada kao vazalna banovina, kasnije kraljevina na način koji je u srednjem vijeku bio raširen, Hrvatskougarskom Kraljevstvu. Hrvatskougarski kralj je bosanskom vladaru, koji je u prvo vrijeme bio nasljedni ban a kasnije kralj, nadkralj.

Ljudevit Veliki koji vlada Hrvatsko-ugarskim kraljevstvom od 1342- do 1382., je Tvrtka 1357. potvrdio za bana u Bosni i Usori, ali time njegov ugled nije porastao budući da je tada bio izgubio zapadni Hum (otprilike današnja zapadna Hercegovina) kojega je njegova sestra, Ljudevitova žena, uzela za miraz.

Ban i kasnije kralj Tvrtko I. je u svoje prvo vrijeme vladanja bio od ostalih velikaša u Bosni osporavan. Sam njegov brat Vuk digao se protiv njega i uz

pomoć ostalih velikaša svrgnuo ga s prijestolja. Tvrtko je ipak uspio uz pomoć Ljudevita Velikog vratiti se godine 1366. na prijestolje, ali je svoga brata priznao za suvladara. Prema opširnim studijama Mladena Ančića svi su se vladari Bosne nalazili u više ili manje vazalskim odnosima prema hrvatsko-ugarskom kralju, pa tako i Tvrtko koji 1377. postaje kralj. Ali ni tada se ne odcjepljuje od svoga nadvladara Ljudevita Velikog. Ančić opisuje Hrvatsko-ugarsko kraljevstvo kao archiregnum – nadkraljevstvo a njegovog kralja kao nadkralja – archirex. Ančić se, da bi opisao položaj Tvrtka u odnosu na nadkralja, poslužio izrazom kojim je u 20. stoljeću sovjetski diktator Brežnjev htio opisati status članica država Varšavskog pakta: one uživaju ograničeni suverenitet. Tako je i Tvrtko bio ograničeno suveren, kaže Ančić.

U ovo se vrijeme događaju značajne promjene u životu ljudi ovog i kasnijih vremena. Kraljevstva i njihovi podanici, barem jedan dio podanika, doživljavaju, kako nije posjedovanje poljoprivrednih površina i šuma jedini izvor moći i blagostanja. Sve više i više raste značaj drugih izvora bogatstva: rudarstvo (s time je bila povezana metalurgija), zanati i trgovina. To je prouzročilo nastajanjem velikog broja gradova (trgovišta) gdje su se te djelatnosti počele sve više i više širiti i njihovm djelatnicima donositi koristi. Naravno da su i vladarai takvu pojavu iskoristavali te su takav neagrarni vid privređivanja koristili kako bi novcem napunili svoje blagajne. Značenje novčane privrede je sve više raslo.

Bosanski i hrvatski kralj Tvrtko I

Najspektakularnije promjene nastaju u dalmatinskim gradovima kao sponama između prekomorskih zemalja na Apeninskom poluotoku pa i dalje i svojega zaleđa u Bosni ali i dalje u kontinentalnoj Hrvatskoj i Mađarskoj. To ne uspijevaju zakočiti niti epidemije kuge i drugih kužnih bolesti od 1348. pa nadalje. Unutar feudalnih struktura stvari se mijenjaju radi potrebe za luksuznim robama: tkanine, nakit, južno voće, kvalitetnija vina, ali i oprema dvorova i potreba za kvalitetnijim oružjem. Tako se upravo sada pojavljuju prvi primjerici vatre nog oružja. Sve se to moglo osigurtati samo s novcem kojega nema bez trgovine. Važan vid trgovine je bila trgovina solju, i ona je bila na posebni način upravlјana i ograničavana. Tako su oni koji su smjeli trgovati solju bili na posebni način povlašteni, pa dakako da su se vladari tom činjenicom obilato služili za doći do novca dajući ili oduzimajući cijelim gradovima dozvolu trgovanja solju. Tako dažbine vladaru iz djelatnosti trgovine dobivaju sve više na značenju. Time i trgovac postaje sve više važan i na dvoru i on počinje administrirati na svoj način (trgovački) poslovanje dvora.

Važan čimbenik u opstojnosti bosanskog kraljevstva je trgovina soli. U tome je Novi igrao važnu ulogu. Već ga je Ljudevit na to usmjeravao, a i bosanski su vladari njime u tom smislu služili.

Nakon smrti Ljudevita Velikoga 1382. kraljevstvom vladaju kraljice Elizabeta (Jelisava), žena kraljeva i sestra Tvrtkova i njezina kći Marija koja je bila zaručena za češkog kraljevića Žigmunda Luksemburškog. Vladavinom ovih dviju kraljica nisu bili zadovoljni naročito hrvatski velikaši. Oni žele da na hrvatskougarsko prijestolje sjedne Ljudevitov rođak iz Napulja iz vladarske kuće Anžuvinaca (Anjou) kralja Karla Dračkoga. Kad je Karlo u prosincu 1385. stigao u Budim, Marija se odriče kraljevstva te se Karlo 31. prsinca 1385. kruni za hrvatsko-ugarskog kralja. To je ponajprije izgledalo kao rješenje, sređivanje kaotične situacije, ta Marija se odriče krune. Ne sasvim, jer već u veljači sljedeće godine one, tj. kraljice Marija i mati joj Elizabeta zajedno sa svojim palatinom Gorjanskim žele Karla maknuti. Protiv Karla je pripremljena urota i on bude ubijen.

U kraljevstvu nastaju veliki neredi ali ih Tvrtko isprva ne koristi u vlastite svrhe, već se zaklinje na vjernost. Tek kad vlast preuzme Žigmund Luksemburški, Marijin zaručnik, kao vladar „u najmanju ruku neodgovoran“ (Ančić), tek tada u kaotičnim situacijama rastu centrifugalne sile u Bosni i u Hrvatskoj. Pobunjenici nisu zbog umorstva Karla Dračkoga ostali skrštenih ruku, nego su, kad su kraljice došle u Hrvatsku, napali

njihovu povorku, njihovog palatina Nikolu Gorjanskoga ubili, kraljice zarobili i zatočili u Novigradu podno Velebita. Elizabetu (Jelisavu) su doskora zadavili a Mariju je Žigmund uz pomoć Mlečana uspio oslobođiti.

U svemu tome Tvrtko ne sudjeluje. Tek 1387. počinje se Tvrtko uplatiti u zbivanja u susjedstvu. Te je godine kraljica Jelisava u Novigradu podno Velebita bila udavaljena od pobunjenika te je njezina smrt značila kraj jedne ere i početak jedne druge: početak ne baš najmudrijeg vladanja Žigmunda Luksemburškog. Njeziom smrću su propale i sve značajke hrvatskougarskog nadkraljevstva, pa Tvrtku i nije ništa drugo preostalo nego se opredijeliti za neku stranu. On se opredijelio za širenje svoga kraljevstva na račun Hrvatsko-ugarskog. Tvrtko je tada (1390.) zavladao Splitom, Kninom, Šibenikom, Trogirom i svim dalmatinskim otocima osim onih kojima su vladali Dubrovnik i Zadar.

Širenje Bosne za vladavine Tvrtka I

Kad je Tvrtko od svoga malenog i slabašnog Bosanskog kraljevstva uspio kroz skoro četiri desetljeća svojega vladanja stvoriti prostrano i skoro moćno kraljevstvo, tada on već 1391., na dan 20. ožujka, umire ne uspijevši srediti pitanje nasljedstva i uopće uredenja moći u kraljevstvu, kako bi ono po mogućnosti što duže trajalo u sređenim prilikama.

Zadnja desetljeća kraljevstva

U ratovima koje je Tvrtko vodio i povećavao svoje kraljevstvo ojačala su i bosanska gospoda. To je bilo kobno za Bosansko kraljevstvo. Oni nisu htjeli jakoga kralja pa su na svojem stanku (saboru) proglašili za kralja nemoćnog i starog Stjepana Dabišu umjesto Tvrtkovog sina. To je Žigmund iskoristio pa je 1394. upao u Bosnu, porazio njezinu vojsku i uhvaćene plemeće dao pouibijati. Njih trideset na broju. Dabiša je tada priznao Žigmundovu vlast i odrekao se posjeda u Hrvatskoj.

Nakon toga su u Bosni zaredali neredi. Velikaši su skidali i postavljali kraljeve po svojoj volji, vodili male ali prljave ratove između sebe, u pomoć katkada pozivali i Turke iz susjedne Srbije. Ti moćni velikaši su bili ljudi iz moćnih i poznatih bosanskih velikaških dinastija: splitski hercezi Hrvatinići, velikaši iz istočne Bosne oko rijeke Krivaje Pavlovići, u Humu su moćnici bili članovi obitelji Kosača, oko Neretve su bili moćni Radivojevići a kasnije su se zvali Vlatkovići, u Srebrenici su moćnici bili Dinjičići-Kovačevići, a u dolini Spreče Zlatonosovići.

Hrvoje Vukčić Hrvatinić, minijatura u Hrvojevu misalu

Nakon Dabiše postavili su za kraljicu Jelenu Grubu njegovu ženu (1395. – 1398.).

Godine 1395. je umrla kraljica Marija, Žigmundova žena. Smrt njegove žene, poraz kod Nikopolja 1396. u bitci protiv Turaka i duže izbjivanje iz zemlje učinili su svoje: ponovno su ojačali pristaše Ladislava Ažuvinca iz Napulja. On se javio kao onaj koji ima pravo zasjeti na hrvatsko-ugarsko prijestolje pa se i počeo vladati kao kralj: imenovao je svojim nasljednikom bana Stjepana Lackovića. Njega je Žigmund na »Krvavom saboru» u Križevcima 1397. dao ubiti. Tada postaje vođa nezadovoljnika Hrvoje Vukčić Hrvatinić, splitski herceg. Njegovi pristaše su bili i drugi bosanski velikaši i kralj Ostojha (1398. – 1404.).

Nastale su dugotrajne borbe i višekratni mali prljavi ratovi koji su se ponajviše vodili na području Bosne. Tu je bilo izdajā i prijelazā s jedne na drugu stranu. Ratovi su vođeni promjenljivom srećom. Na koncu je Žigmund ipak izšao kao kakav takav pobjednik,

ali u Ladislavovom vlasništvu su ipak ostali Zadar, Vrana, Novigrad i Pag. Ladislav je svoja prava na Dalmaciju prodao Mlečanima za 100.000 dukata. Bilo je to 1409. godine i od tada pa sve do godine 1797. je Zadar ostao pod mletačkom upravom.

Bosna je trajala kako tako još oko pola stoljeća. U susjedstvu su bili već Turci i, gledajući današnjim očima, čudno je kako se ta kraljevina sve više i više sama potkopavala i pripremala da skoro bez borbe padne u turske ruke. Velikaši su između sebe i sa Žigmundom vodili učestale borbe, u borbe kao pomoćnike pozivali i Turke koji su se Bosnom i sve do Hrvatske slobodno šetali, čak su već kao gospodari dijelili i imanja, pa uzevši sve to skupa u obzir, Bosnom nisu vladali kraljevi Dabiša, Stjepan Ostojić, Tvrto II., nego je vladalo rasulo.

Nakon tako burnih i neuračunljivih prekreta, borba i osveta došlo je i do relativnog smirivanja u Bosni. Bosnom je zavlado Stjepan Tomaš. On je vladao od 1444. do 1461. U njegovo je vrijeme bio moćni Stipan Vukčić Kosača gotovo samostalni vladar Humom. Da bi to istakao uzeo je naslov hercega (vojvode) od čega je nastalo ime za Hercegovinu. Želio je još više ojačati pa se bio zaratio s Dubrovnikom, ali bez uspjeha.

Tomašev sin Stjepan Tomašević (1461. – 1463.) je poduzeo posljedne napore kako bi se odupro Turcima. Prekasno. Iako je dobio krunu iz Rima, ona je tobože bila vrijednija od stare krune koja je bila simbol vazalskog odnosa prema hrvatsko-ugarskim kraljevima, iako se pomirio sa svojim najmoćnijim rivalom hercegom Stipanom Vukčićem Kosačom, iako je prestao plaćati danak Turcima, sve to nije pomoglo. Turci su godine 1463. s velikom vojskom upali u Bosnu i Bosna tako reći bez otpora padne u njihove ruke. Kralja su Stjepana u Ključu zarobili i smaknuli. Osim njega poubijali su i sve Pavloviće i još mnogo bosanske vlastele. Nakon dvadesetak godina zauzeli su i Hercegovinu i tako je Bosansko kraljevstvo zauvijek nestalo s lica zemlje.

Turci nisu u Bosni stali. Oni su u prvoj polovici 16. stoljeća zauzeli velike dijelove Hrvatske i Mađarske i tu ostali sve do poraza pod Bečom godine 1683. kada se povlače još za puna dva stoljeća južno od Save. Bosna je tek 1878. došla pod upravu Austrije a godine 1908. je bila priključena Austriji kao jedna od njezinih provincija te je tako nakon više od četiri stoljeća isključena iz vlasti Turske carevine.

Edvin Bukulin

Upotrijebljena literatura: Dr. fra Andrija Nikić, Događajnica Bosne i Hercegovine, Mostar 2003.; Tomislav Raukar, Hrvatsko srednjovjekovlje, Zagreb 1997.; Trpimir Macan, Povijest hrvatskog naroda, Zagreb 1992.; Mladen Ančić, Putanja klatna, Zadar – Mostar 1997.; Mladen Ančić, Na rubu zapada, tri stoljeća srednjovjekovne Bosne, Zagreb 2001.

Polje i krš

Livanjski običaji i slavlja vazmenog vremena

Prije nego se osvrnem na narodno blago i baštinu livanjskog kraja kroz vazmeno vrijeme, tj. vrijeme korizme, Velikog tjedna i samog Uskrsa, možda je dobro podsjetiti i vratiti iz zaborava jedan kraj, koji je iznjedrio na tisuće sinova i kćeri – raspršenih diljem svijeta, od koji se jedva tkogod još sjeća na davnu prošlost svoga podrijetla. Današnjom općom globalizacijom pomalo se briše osjećaj domoljublja, a time i iskorjenjuje OSOBA satkana od društveno-povjesno-kulturnog tkiva u kojem je rođena, rasla i odgojena. Zato se uvijek iznova moramo vraćati na vlastite korijene. Nije li židovski narod u babilonskom sužanjstvu imao stalnu čežnju za povratkom u vlastitu domovinu a time u vlastiti dom? "Nek mi se osuši desnica moja, Jeruzaleme, ako spomen na te ja ikad smetnem", odzvanjala je njihova pjesma u sužanjstvu na obalama babilonskih rijeka.

Franjevački samostan na Gorici

Najstariji pisani dokument iz ranog srednjeg vijeka u kojem se spominje Livno je povelja kneza Mutimira od 28. rujna 892. godine. Prema toj povelji daruje crkvu sv. Jurja splitskom nadbiskupu Petru II, a na drugom mjestu spominje livanjskog župana Želimira (*Zelimoiro iupano Cleunae*). Srednjovjekovna tri dokumenta svjedoče kako su grad Livno i njegova županija od 9. do 11. st. stalna sastavnica srednjovjekovne hrvatske države. Bizantski car Konstantin Porfirogenet u svom djelu *o upravljanju carstvom*, navodi posebice grad Livno

i livanjsku županiju koju nastanjuju *kršteni Hrvati*.

Od 9. st. ime Livno bilježi se u nekoliko oblika: Cleona, Cleuna, Cliuina, Hliuna, Hlivno. Straohrvatski oblik Hlivno potječe od praslavenskog pojma chliev, što znači "staja" – stan za stoku.

No bogata arheološka riznica franjevačkog samostana na Gorici – Livno, govori nam da tragovi života ljudi na ovom području sežu znatno ranije već u prapovijesno doba. Zbog svog položaja Livno je oduvijek imalo osobito geostrateško značenje kao i veliku prometnu važnost za povezanost Jadrana i njegovog zaleđa.

Priroda je livanjsko područje obdarila: kraškim poljem, planinama, rijekama, jezerima, izvorima, šumama i kršem. U tome je možda i njegova posebnost.

Na jugoistočnom dijelu livanjskog polja ispod visokih i strmih litica Crvenice uz vrelo hladne rijeke po čijoj je bistrini i brzini nazvana Bistrica, smješteno je najveće naselje – grad Livno.

Uz rubove Livanjskog polja smještena su brojna livanjska sela i njihovi zaseoci. O njihovoj starini i drevnom podrijetlu žitelja govore imena, brojni očuvani spomenici i neki dokumenti. U darovnici kralja Stjepana Ostoje iz 1400. god. navode se čak 23 livanjska sela od kojih su 12 i danas poznata, a u izvješću biskupa Dragičevića iz 1741. god. zapisano je 35 sela koja su gotovo sva do danas sačuvala svoja imena.

Prema službenom popisu iz 1991. god. livanjska općina je imala 40.600 stanovnika, od čega 29.324 Hrvata, 5793 Bošnjaka, 3913 Srba te 1570 nacionalno neopredjeljenih. Nakon ratnih događanja ovi podatci su znatno promijenjeni.

PRIPREME I SLAVLJE uskrsnih blagdana u livanjskom kraju u prošlosti

Zacijelo, Uskrs je za sve kršćane svijeta jedan od najvećih blagdana, kojega mi katolići stavljamo u središte svoje vjere. "Da Krist nije uskrsnuo, uzalud bi bila naša vjera, uzalud bi bilo naše propovjedanje i bili bismo najbjedniji ljudi na svijetu", rekao je sv. Pavao.

S Čistom srijedom započinje četrdesetnica ili korizma – za nas vjernike vrijeme priprave na

spomen Kristove muke, smrti i konačne pobjede života nad smrću, a to je Uskrs. Zato je korizmeno vrijeme bilo povlašteno milosno vrijeme kad su se vjernici livanjskog kraja odricali svakog oblika zabave (bile su izbjegavane sve pjesme, igre, slušanje i gledanje zabavnog programa). Na Čistu srijedu i Veliki petak svaka je obitelj strogo postila, dakle post i nemrs za sve u kući, samo se jednom na dan uzela manja količina hrane. Mnogi su znali cijelu korizmu strogo postiti. I danas su mnogi vjernici zadržali ovaj oblik posta tijekom korizme.

Redovito se svakog petka čitavo selo znalo uputiti na pobožnost Križnog puta (po nekoliko kilometara pješice). U obiteljima je odzvanjala večernja molitva koja je trajala i po sat vremena prije večere. Uglavnom su djeca predmolila Krunicu, Litanije, Andeoski pozdrav a roditelji bi preuzezeli druge molitve. Djeca su redovito molila klečeći pred raspelom da bi bila što veća sabranost. A kad bi se večeralo i pospremilo kuhinju sabralo bi se više obitelji te bi se pjevalo "Gospin plač" u kojem je pripjevana Muka Gospodina našega Isusa Krista.

Korizma je bilo važno vrijeme za djecu i mlade livanjskog kraja kad su uz pripravu za uskrsnu isповјед trebali polagati ispit iz vjeronauka. Tko položi ispit taj dobije cedulju (buletin) i kod isповједanja pred svećeniku potvrdu o položenom ispitu. Bilo je mladića i djevojaka koji su teže svladavali gradivo pa smo mi mladi trebali posredovati, ali ne prevarom nego zalaganjem za njih. Svi smo držali u rukama molitvenike "Biserje sv. Ante" i idući pješice do crkve po nekoliko kilometara jedni druge smo ispitivali i tako učili.

Coronelli: Livno, crtež iz 17. stoljeća

CVJETNICA

Tjedan dana prije Uskrsa naziva se Velikim tjednom. Cvjetna nedjelja slavi se na spomen Isusova ulaska u grad Jeruzalem, kad se ujedno slavila židovska Pasha. Tako je židovski narod dočekao Krista s velikim oduševljenjem i radosti. Znak pozdrava i odanosti bile su maslinove

grančice, posipanje cvijeća i prostiranje haljina putem kojim je Isus u pratnji svojih učenika, jašući kao kralj na magaretu, imao proći.

U spomen tom povijesnom događaju u livanjskom kraju djeca dan prije Cvjetnice beru cvijeće i stavljaju u vodu da bi se rano ujutro cijela obitelj umila vodom i cvijećem. Narod je vjerovao da će se starije osbe pomladiti a djeci obrazi zarumeniti i poljepšati ih. Kako u livanjskom kraju ne uspijeva maslina na blagoslov su obitelji nosile velike grane jele i imele – listova zelenožućkaste boje – koje su služile za ukras. Nakon sv. mise župljani su blagoslovljene grančice djelili starijim osobama koje nisu nazočile slavlju Cvjetnice. Domaćin je na povratku iz crkve trgao vrhove jele koji su bili u znaku križa i stavljao na istaknuta mjesta iznad raspela u sidetijo sobi (dnevni boravak), a zatim u štalu, jer se vjerovalo da posvećena grančica čuva stoku od svih bolesti, a posebno od ujeda zmije. Jedna blagoslovljena grančica se odnese i na tavan i zadjene u gredu ispod krova kako bi, prema vjerovanju starih, čuvala kuću od groma.

Nakon nedjeljnog objeda domaćini obilaze svoje zasijane njive i u svaku njivu utisnu poveću granu. Grana usadena na Cvjetnicu čuva žito od svakog nevremena, a ponajviše od tuče. U nekim selima je običaj da se grana jele spali na njivi. Vatra i dim jele imaju simbolično značenje, oni će otapati najkrupnije kuglice leda i sačuvati cijeli urod. U vrijeme oluje livnjaci su uz molitvu i vjerovanje bacali grančice pred kuću nebi li nevrijeme prestalo, ili su pak u nekim selima bacali zrna blagoslovljene soli uz rečenu molitvu. I doista su bili uslišani.

VELIKI DANI pred Uskrs – Veliki četvrtak, Veliki petak i Veika subota

To su oduvijek bili i ostali veliki i sveti događaji za vjernike ovoga kraja. S velikom ljubavlju su štovali Kristovu muku. To su bili dani molitve, šutnje i skrušenosti. Ove se dane ne dira u zemlju (jedino ako je trebalo nekoj siromašnoj obitelji uzorati njivu), kao da je i zemlja trebala zašutjeti pred Tajnom Kristove muke. Osobito je na Veliki petak u tradiciji livanjskoga kraja bilo da se svi vjernici okupe na obrede u samostanskoj crkvi na Gorici. Tada se svećano pjevala *Muka Gospodina našega Isusa Krista* a nakon obreda ostajalo se pjevati "Gospin plač". Obrede je redovito predvodio gvardijan uz brojne svećenike. Mnoge obitelji, počešvši od djece i mladih, znale su pješaćiti i po 20 kilometara samo da to ne bi propustili.

Kućanice koje su ostajale kod kuće uz skrušenost i pokajanje Velikog petka, pripremale su posvetališće za koje se posebno pekao okrugli kruh sa znakom križa. Još dok je bio vruć premazivao bi se

žumanjkom radi što ljepšeg izgleda. Uz kruh je trebalo pripremiti kuhanu jaja, svakom članu u obitelji po jedno, te mladi sir. Sve se to poslagalo u jednu zdjelu i zamotalo u ručno tkanu krpu – povezaču. Ovako uvezani zavežljaj zvao se posvetališće. Bilo je to pravo natjecanje čije će posvetališće biti ljepše!

Uskrsna šarena jaja

Subotom ujutro djeca su, kao u procesiji, nosili u crkvu posvetališće na blagoslov. Ako neka obitelj nije imala djecu onda su to za njih učinila djeca iz susjedstva, jasno uz naknadu od nekoliko jaja. Ispred oltara ili ispod zbora postavila bi se jedna pletena ili plastična košara za jaja, svaka obitelj je trebala odvojiti pokoje jaje kao doprinos za crkvu. Za vrijeme blagoslova svi su trebali odvezati posvetališće, kruh staviti na čistu krpu pokraj zdjele i čekati da poneka kap blagoslovljene vode kapne u njegovu posudu. Kad je završen blagoslov zavežljaji bi bili ponovo spremjeni za povratak. Oni su se ostavljali na sigurnom mjestu do Usksra. Subotom popodne domaćice su ponovno kuhale i šarale jaja uz pomoć svoje djece. Subotom kasno navečer, a negdje po selima i u ponoć slavilo se Vazmeno bdjenje. Pred crkvom se palila vatra koja se zvala vazmenica ili kres, a poslije u crkvi uz svećano paljenje svijeća, narod je nastavio slaviti uskrsnuće Gospodinovo.

USKRS

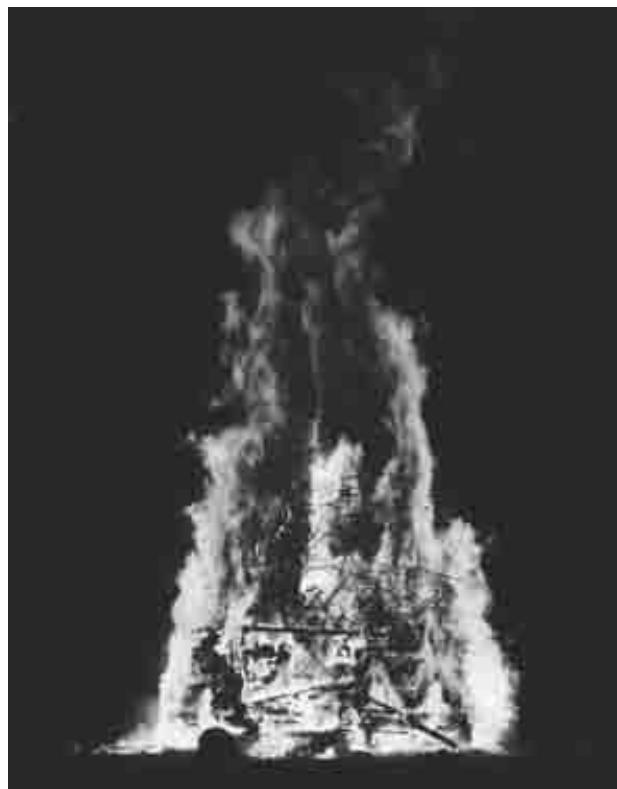
Uskrsna nedjelja za razliku od Velikog petka u smislu liturgijskog slavlja djeluje dosta smirenije. Ne znamo zašto je u livnjaka prisutan veći osjećaj slavlja Kristove muke – Velikog petka, nego sam blagdan Kristova uskrsnuća. To jest dan radosti i čestitanja Usksra jedni drugima i slavljenje, ali s manje vanjskih obilježja slavlja.

Cijela se obitelj ujutro trebala na vrijeme prije polaska u crkvu okupiti za obiteljskim stolom – svaki član je dobio komadić blagoslovленог kruha, jedno jaje i žlicu mladog sira. Svatko je morao pojesti svoj dio strogo pazeći da mu nijedna mrvica ne padne na pod. Ako se to ipak dogodilo, domaćica bi nakon jela s najvećom pažnjom pokupila mrvice i bacila ih u vatru. Tako se prije postupalo s blagoslovlenim – danas baš nisam u to sigurna!

A tek dječja radost ispred kuća... "Ajmo se potucati pa čemo vidit čije je jaje jače!" Bilo je pravila kako držati i kako udarati jaje koja su se morala poštivati. Čije se jaje prije razbilo, moralо se predati takmacu.

USKRSNI PONEDJELJAK

U livanjskom kraju je to isto blagdan. Na ovaj dan se obično misa slavi na grobljima za preminule duše čija tijela počivaju na tom groblju. I ovaj dan je bila prilika da se nakon mise mladi sastanu, upoznaju i prošetaju i možda odluče za ozbiljnju vezu. U rjeđim slučajevima kad su zaruke mladića i djevojke bile u korizmi onda je Uskrsni ponedjeljak bio dan njihova vjenčanja.

Uskrsni krijes

Koliko se od opisanih vjerskih običaja ovog crkvenog vremena kao važnog dijela narodnog blaga i baštine livanjskog kraja do danas održalo? Ne bih mogla potvrditi da su ostali onakvima kakvi su bili u mom djetinjstvu.

Božja riječ zapisana ljudskom rukom

Nedjeljno poslijepodne u siječnju 2004. posvećeno Bibliji

Fra Ante Bilokapić, župnik Hrvatske župe u Wiesbadenu i marljiv član Hrvatske kulturne zajednice već je u dva navrata pisao o nastajanju Biblije i njenom značenju za razvoj velikog dijela svijeta u glasilu Hrvatske župe «Mir i dobro» i u prošlom broju našega glasnika «Riječi». Ta dva članka su nas vrlo dobro uputila u manje poznata povijesna istraživanja vezana uz Bibliju, a kad smo fra Anti spomenuli kako nam je njegovo štivo bilo vrlo zanimljivo iznenadilo nas je njegovo nezadovoljstvo. Žalio se naš župnik što je mnogo toga morao izostaviti da članci ne bi bili predugi i kako je bilo teško odlučiti što je od tolikih važnih stvari ipak manje važno. Spontano se rodila zamisao: priredimo razgovor o Bibliji i njenom nasatjanju koji bi započeo predavanjem i fra Anti pružio priliku da svoja dva članka dopuni pojedinostima koje nisu stale na ograničeni tiskani prostor. Fra Ante je rado pristao i nedjeljno poslijepodne je bilo dogovoren.

Nedjeljno poslijepodne je, kao i sva dosadašnja, održano u lijepoj dvorani hrvatskog župnog doma «Kardinal Franjo Kuharić», 25. siječnja 2004. nešto poslije 17 sati, jer smo po običaju oprštali malo kašnjenje. Također po običaju ni odziv nije ispunio naša očekivanja, ali je ipak bio dovoljan za razvoj vrlo zanimljivog razgovora nakon isto tako zanimljivog predavanja.

Zanimljivo je bilo čuti kako je došlo do toga da je veliki dio knjiga Starog zavjeta zajednički i židovima i kršćanima, ali da se oko manjeg dijela ne slažu ni židovi međusobno kao ni katolici, pravoslavci i protestanti (podrobnije u glasilu

Hrvatske katoličke župe Wiesbaden "Mir i dobro"), a temelj neslaganja je jezik na kojem je Stari zavjet napisan. Jezici su hebrejski, grčki i aramejski. Stari zavjet je dobrom dijelom sačuvan usmenom predajom, koja je prikupljana i zapisivana kad je izumljeno pismo. Možda je i to razlog dvojbi o podrijetlu nekih knjiga. Mi katolici priznajemo sve knjige Starog zavjeta kao Božju riječ.

Oko Novog zavjeta nema nesloge među kršćanima, jer su u Kristovo vrijeme ljudi bili pismeni i znali zabilježiti riječ Božju kako ju je propovijedao Isus, a širili njegovi učenici. Pisan je grčkim, egipatsko-kotskim, hebrejskim i sirijskim jezikom.

Na pitanje nazivaju li *evangelici* sebe takvim imenom zbog toga što Evandelju pridaju veću važnost nego drugim dijelovima Novog zavjeta, saznali smo da oni, a to je zajedničko svim kršćanima, jednako štuju cijeli Novi zavjet, iako su ime uzeli samo po jednom njegovom dijelu. Drugim imenom, *protestanti*, nazvani su kad su jednom u pregovorima dviju sukobljenih kršćanskih struja neobuzdano oštro protestirali protiv ponuđenog prijedloga pomirenja.

Fra Ante je ogromnu važnost Biblije za razvoj čovječanstva potkrijepio time što ona nije bila samo izvor vjere, nego i nadahnuća nebrojenih umjetničkih i znanstvenih djela. I u Hrvata je Biblija odigrala izvanredno važnu ulogu u umjetnosti i prosvjetiteljstvu (iscrpno u "Riječi" broj 35).

Fra Anti zahvaljujemo na trudu i još jednom uspjehu zamisli o programu koji stvaramo mi sami za sebe.

IvAn

Posjetitelji nedjeljnog poslijepodneva

Tuđice – samo u nuždi

Kad govorimo o nepotrebnim tuđicama priznajemo naravno da ima i onih koje su potrebne. Ima ih u svakom jeziku, ne samo hrvatskom, jer u nijednom jeziku ne postoje stare riječi za pojmove kojih prije nije bilo. Ne vjerujem da će netko riječi *globalizacija, televizor, internet, kapital(izam)* pokušati zamijeniti nekim novim hrvatskim kovanicama. Nevolja s potrebnim tuđicama nisu one same, jer im je broj razmjerno malen, nego u tome što između potrebnih i nepotrebnih nema oštре granice, štoviše postoji dosta tuđica koje, iako su nepotrebne, ipak nije lako izbjegći, što zbog njihove uvriježenosti, a što zbog nedostatka jednoznačne hrvatske zamjene. Drugim riječima, iziskuju truda. No vrijedno je potruditi se, jer već i polovičan uspjeh stvara jezične navike koje barem ne ostavljaju mesta uporabi treće grupe nepotrebnih, lako zamjenjivih tuđica. Nažalost vrijedi i obratno: ne želimo li uložiti truda kod teže zamjenivih tuđica, bit će tada uspjeh kod onih nepotrebnih – polovičan!

organizacija za mnoge kao da više i nije tuđica, jer pod nju mogu trpati sve moguće, od svjetskih ustroja do pripremanja dječjeg rođendana. Dok možemo pravdati njenu uporabu za označavanje na primjer Ujedinjenih naroda ili El Kaide, čemu širiti uporabu i na sljedeće primjere: *NATO je vojna organizacija, politička, dobrotvorna organizacija, organizacija proslave, selidbe* i slično, kad možemo reći, *NATO je vojni savez, politička stranka, udruženje, dobrotvorna udruga, društvo, priprema proslave, selidbe*. *Organizacija* u smislu **ujedinjenje nečega u uređenu cjelinu** je vrlo širok i jednako tako neodređen izraz koji se može s malo truda zamjeniti mnogim puno određenijim hrvatskim izrazima.

organizirati je također vrlo raširena tuđica i također vrlo neodređena. Kako god je lako bez razmišljanja reći: *organizirati prikupljanje priloga, susret s mladima, prosjedni skup, izložbu* i slično, *organizirati se radi promicanja nekih ciljeva*, tako je lako sa samo malo dobre volje upotrijebiti hrvatske izraze: **pobrinuti se za prikupljanje, priredit susret, pripremiti skup, upriličiti izložbu, ujediniti se ili udružiti se** s nekim ciljem.

organizator je jedna od teško zamjenjivih tuđica zbog koje onda bez razmišljanja povjerujemo da su i *organizacija, organizirati* nezamjenjive, pa se potiskivanje hrvatskih riječi umnožava poput lavine. Uredivač ili priređivač se tako rijetko upotrebljavaju da nisu prava zamjena, ali zato promijenimo rečenicu! Ne moramo reći: *organizator priredbe je HKZ, tko je ovdje organizator?* nego *priredbu upriličuje HKZ, tko je ovdje odgovoran?*

Od izvedenica poput *organizatorski, organizacijski, organiziranost* ćemo zadnju s malo napora zamijeniti na primjer hrvatskim izrazima **udruženost, uređenost, pripremljenost, ustrojenost** dok ćemo prve dvije izbjegći mijenjanjem rečenice: umjesto *izlet je organizatorski / organizacijski teško izvediv* recimo na primjer **priprema izleta je teško izvediva, izlet je teško priediti**.

Među, između

Grješka nije uvijek u nepravilnoj uporabi neke riječi ili izraza, do grješke može doći i onda kad neku riječ ili izraz ne upotrijebimo, izostavimo ga. To ćemo pokazati na nekoliko sljedećih rečenica: *Potrebne su dobre veze glavnih središta. Ponavlja se sukob mladih i starih. Govorilo se o odnosima razvijenih i nerazvijenih zemalja.*

Kad govorimo o povezivanju, o sukobljavanju ili o odnosima prirodno očekujemo pojašnjenje *koga (ili čega) s kim (ili sa čim)*. U našim primjerima saznajemo međutim samo *koga ili čega – glavnih središta, mladih i starih, razvijenih i nerazvijenih*. *S kim ili sa čim* manjka zato, jer ne mislimo na *veze glavnih središta sa selima*, nego na *veze između glavnih središta ili medu glavnim središtima*, ne mislimo na *sukob mladih i starih sa zajedničkim neprijateljem*, nego na *sukob između mladih i starih ili medu mladima i starima*, ne mislimo na *odnose razvijenih i nerazvijenih s Ujedinjenim narodima*, nego na *odnose između razvijenih i nerazvijenih ili medu razvijenima i nerazvijenima*.

Pogrješka, koju nismo odmah uspjeli prepoznati, je dakle u tome što je kod pojmove stavljениh u smisleni odnos izostavljen prijedlog **među, između**. Uporabom tih prijedloga prestaje očekivanje odgovora na pitanje *s kim (ili sa čim)*.

Dalek, dalji, najdalji

Kod stupnjevanja pridjeva *dalek* vrlo često se grijesi. Umjesto pravilnog oblika kako je prikazan u naslovu ovog članka čujemo i čitamo *daljnji*. To pomalo začuđuje, jer znatno rjeđe nailazimo na pogrešan oblik *najdaljnji*, što znači da ili ne zamjećujemo ili ne marimo za nesklad u stupnjevanju poput ovoga: *dalek – daljni – najdalji*. Jednom umećemo *nj* a drugi put ne!

Radi se o dvostrukoj grješki: kad rabimo pogrešan oblik, onda ga istovremeno rabimo i u pogrešnom smislu. Pokažimo to na primjerima: *Ako vozim obilaznicom brže ču stići iako je to dalji put*. Nitko neće ovdje pogriješiti pa reći ...*daljni put*, jer pridjev *dalek* i njegove oblike stupnjevanja rabimo u pravilnom smislu za opisivanje udaljenosti. U drugom primjeru to nije tako: *daljni postupak je zatražiti vlasnički list, raspravljalio se o mogućnostima dalnjeg razvoja*. Govorimo li ovdje o udaljenosti? Ne, nego o sljedu i budućnosti i zato se ne smijemo služiti niti pridjevom *dalek* niti njegovim bilo pravilnim stupnjevanjem **dalji** ili nepravilnim *daljni*. Naravno da je vrlo lako naći prave izraze za sljed i budućnost: **sljedeći postupak je zatražiti vlasnički list, raspravljalio se o mogućnostima budućeg razvoja**.

Značenje priloga skoro

Čim kažemo *skoro* već smo pogriješili – ta tvrdnja je samo malo pretjerana. Uporaba priloga *skoro* u krivom značenju je vrlo raširena, toliko, da to više ne zamjećujemo čak i kad vrlo dobro znamo koje je pravo značenje. A pravo značenje je oznaka bliske budućnosti, dakle vremensko. To nam zorno dokazuje sličnost, čak istoznačnost s prilogom *uskoro*. No dok nikad nećemo pogriješiti kod uporabe priloga *uskoro* i uvijek se njime služiti u vremenskom značenju, istoznačni prilog *skoro*, zapravo skraćeni oblik priloga *uskoro*, mnogo češće rabimo za pogrešno označavanje načina, nego za pravilno označavanje vremena.

Jeste li se već dosjetili barem desetak primjera? Dosta nam je ovih nekoliko: *na zaledenom pločniku sam skoro pao, zbog prebrze vožnje si skoro sletio s ceste, popila je skoro pola litre čaja, na benzinskoj crpki je čokoladu platio skoro trostruko*. Spominjemo li u tim primjerima bilo što u svezi s bliskom budućnošću ili uopće s vremenom? Ne, ovdje se radi o načinu, jer govorimo *kako* se što dogodilo, a na pitanje *kako?* odgovor ne može biti *skoro* (kao što ne može biti ni *uskoro*), nego **zamalo, umalo, gotovo, blizu**.

Upotrijebimo u navedenim primjerima upravo predložene načinske priloge: *na zaledenom pločniku sam umalo pao, , zbog prebrze vožnje si zamalo sletio s ceste, popila je blizu pola litre čaja, na benzinskoj crpki je čokoladu platio gotovo trostruko*.

Radi lakšeg pamćenja – gdje god *skoro* ne možemo zamijeniti s *uskoro*, zamijenimo ga s jednim od načinskih priloga! Dakle, pošto na ledu ne mogu *uskoro pasti*, neću ni *skoro* nego **umalo, zamalo** ili **gotovo**.

Radi namjere, zbog uzroka

Kod izražavanja namjere i uzroka često grijesimo u uporabi prijedloga. Grješke pospješuju naizgled isto značenje rečenica, ali uz malo pažnje lako ćemo vidjeti razliku i prestati grijesiti. Pojasnimo to sljedećim primjerima: *Nisu mogli doći radi snijega. Boravila je u toplicama zbog lječenja*.

U prvoj rečenici izražavamo uzrok: snijeg je uzrok nedolaska, nedolazak nije bio namjera. U drugoj rečenici izražavamo namjeru: ona se u toplicama namjeravala liječiti, liječenje je bila namjera, a ne uzrok boravka. Kad jasno vidimo razliku između namjere i uzroka lako ćemo se poslužiti pravilnim prijedlogom. Uzrok izražavamo prijedlogom **zbog**, a namjeru prijedlogom **radi**. Zato ćemo u navedenim primjerima ispraviti rečenice pravilnom uporabom prijedloga: *Nisu mogli doći zbog snijega. Boravila je u toplicama radi lječenja*. Dodajmo još dva primjera: *zašto si došao? zašto kasniš? Došao sam radi dogovora, a kasnim zbog prometne gužve*.

Priredio: Ivo Andrijević

Izvori: Govorimo hrvatski, jezični savjeti, Hrvatski radio, Zagreb, 1997.

R. Vidović: Jezični savjeti, Logos, Split, 1983., I. Protuđer: Pravilno govorim hrvatski, vlastita naklada, Split, 1998.

B. Klaić: Rječnik stranih riječi, Zora, Zagreb, 1962., M. Šimundić: Rječnik suvišnih tuđica, Barka, Zagreb, 1994.

Priča i prešućivanje

Sastanak predstavnika hrvatskih udruga iz Rajnsko-Majnskog područja u hrvatskom poslanstvu u Frankfurtu, 22. ožujka 2004.

Poziv na razgovor i dogovor o boljoj suradnji kojeg je generalni konzul u hrvatskom poslanstvu u Frankfurtu, Petar Uzorinac, uputio hrvatskim udrugama iz Rajnsko-Majnskog područja, okupio je u ponедjeljak, 22. ožujka u 18 sati, znatan broj predstavnika udruga u prostorijama poslanstva. Odazvalo se ukupno devet udruga, jedna hrvatska katolička župa i jedan savez udruga. Sastanku je uz Petra Uzorinca nazočio i konzul za kulturu i gospodarstvo, Silvije Kus.

Sastanak je otvorio Petar Uzorinac izrazivši želju za boljim upoznavanjem hrvatskih udruga i njihovog djelovanja kao i spremnost poslanstva da udrugama pomogne u ostvarenju zamišljenih projekata. Zamolio je nazočne da prije početka rasprave ukratko predstave udrugu koju zastupaju. Poslije predstavljanja nazočnima se obratio Silvije Kus dajući primjere kako i kada poslanstvo može pomoći, a zatim nudeći udrugama dva gostovanja umjetnika iz domovine, vrlo prikladna za ostvarenje suradnjom više udruga.

Vjerovao sam da Petar Uzorinac i Silvije Kus nudeći pomoći očekuju od nazočnih određenije primjere, prijedloge i zahtjeve kako, kada i u čemu udrugama treba pomoći, nakon čega bi se razmotrile mogućnosti i dogovorili određeni postupci. Nazočni su međutim u sastanku vidjeli sasvim drugi smisao. Jedan za drugim su počeli pričati o vlastitim programima kao da je tek sada došlo pravo vrijeme za predstavljanje udruga. Usput su naravno nudili suradnju temeljenu upravo na onome što sami rade. Ubrzo je to preraslo u poplavu bivših i budućih uspjeha koje samo treba uz neznatne prilagodbe ponoviti u drugim sredinama.

Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden nije poslala svoje predstavnike na sastanak da bi druge uvjeravala u uspješnost svega čega se primi, nego da u zbilji kulturne djelatnosti u iseljeništvu ukaže na one teškoće koje prelaze okvire jedne udruge, jednog grada, jedne pokrajine, pa čak i jedne zemlje. Njeni predstavnici nisu došli "prepisivati" od drugih, nego zajedno s drugima razmotriti kako zaobići preprijeke i otkloniti ili barem ublažiti posljedice društvenih promjena i previranja koje kod iseljenih Hrvata mnogo dublji trag ostavljaju nego na primjer kod iseljenih Turaka.

Smatrao sam svojom obvezom progovoriti o tome da HKZ Wiesbaden od jednog takvog sastanka očekuje sučeljavanje sa zbiljom u kojoj je zanimanje hrvatskih iseljenika za hrvatsku kulturu jako opalo, u kojoj zahtjevniye prirede zbog prazne gradske blagajne više nisu moguće, u kojoj bez vrlo skupe promidžbe u tisku (o radiju i televiziji da i ne govorimo) ne možete o svom programu obavijestiti dovoljno širok krug ljudi. Progoverio sam o tome da manjak zahtjevnijeg programa (nisam nabralao koncerete Pavice Gvozdić i Hrida Matića, izložbe hrvatskih umjetnika i gostovanja kazališta iz domovine, dječje igrokaze poput Šume Striborove izvedene na hrvatskom i njemačkom jeziku, Hrvatske bajke i mnogih drugih) danas nastojimo nadoknaditi prosvjetiteljskim djelovanjem, podučavanjem hrvatskog i njemačkog jezika i služenja računalom. Progoverio sam o dobro znam pojavama u nadi da će sastanak ipak pokazati neku potrebu za traženjem odgovora na njih, a najviše zato, jer preduvjet za prevladavanje teškoća je njihova rasčlamba i točno određenje. Tek kad točno znamo što je i kakva je teškoća možemo joj tražiti lijeka! Zato govoriti o zbiljskim teškoćama ne znači gubiti nadu, nego baš naprotiv znači htjeti ih prevladati, dok prešućivanjem sami sebe unaprijed osuđujemo na neuspjeh.

Moje izlaganje su podržale samo dvije udruge, zapravo jedna udruga i jedan savez – HKZ Mainz i HSKNJ. Drugi su nam pokušali davati savjete, svakako u najboljoj namjeri, ali potpuno promašene, jer su tražili rješenja samo za jedan grad, kao da ne treba tražiti rješenja i za druge gradove, za pokrajinu i zemlju, čak i za cijeli središnji dio kontinenta.

Izdvojiti ću dva savjeta, jedan kao primjer površnosti, a drugi kao primjer dobrog razmišljanja, ali u pogrešnom smjeru.

Površan savjet je glasio: sve treba priređivati u okviru misije i uvjek će biti posjete! Što na to reći? Naš bi rad (i rad mnogih drugih) bio nezamisliv bez suradnje s hrvatskom katoličkom župom, ali religioznost se nikada i ni u kojem slučaju ne može poistovjetiti sa zanimanjem za hrvatsku kulturu.

Razmišljanje u pogrešnom smjeru je otprilike glasilo: da bi posjetitelja uvjerili da dio svog

slobodnog vremena potroši na našu, a na ne nečiju tuđu priredbu moramo naprsto biti bolji od ostalih. Pogrješka je u tome što se naša ponuda ne može usporediti s bezbroj tuđih, jer je zasnovana na potpuno različitim namjerama i sljedi potpuno različite ciljeve. Mi u tudini nudimo priredbu ne samo s umjetničkim nego prije svega s hrvatskim sadržajem, jer njegovanjem hrvatske kulture ostvarujemo – prvi cilj: čuvamo hrvatski identitet i – drugi cilj: koliko god možemo, pridonosimo hrvatskoj nazočnosti u javnosti, naravno u pohvalnom smislu. Ne treba dugo razmišljati da bi se dosjetili kojem ograničenom krugu posjetitelja se obraćamo – hrvatskim iseljenicima i sugrađanima koji se zanimaju za Hrvatsku. Oni, s kojima bi se trebali takmičiti za nečije slobodno vrijeme, ne mare za hrvatsku kulturu, ako na njoj ne mogu zaraditi, jer im je zarada jedini cilj, a čija je kultura, to im je svejedno! Oni su profesionalci, a mi smo amateri.

Još jedna stvar je vrlo važna – niti ti profesionalci ne bi preživjeli bez izdašne pomoći države, jer kultura ne može opstati u utakmici sa športom i bučnom zabavom!!

Djelovanje hrvatskih kulturnih udruga i njihova ponuda se temelje na zanimanju i ljubavi prema svemu hrvatskom, a ne na dobroj prodi. Budemo li se mi amateri takmičili s profesionalcima onda to možemo samo tako da nam hrvatski sadržaj postane nevažan. Ako je hrvatski sadržaj nevažan, možemo nuditi i kineski cirkus ili trbušni ples.

Cijenimo trud i dobru namjeru generalnog konzula Uzorinca i konzula Kusa. Jedan sastanak bez velikih pomaka i novih spoznaja njih jamačno ne može i neće obeshrabriti na putu jačanja suradnje s hrvatskim udrugama. Neće ni nas.

Ivo Andrijević

N O V E K N J I G E

Einstieg kroatisch

Max Hueber Verlag je upravo izdao novi udžbenik za učenje hrvatskoga jezika, a uz njega i CD-ROM s govornim primjerima vježba. Udžbenik su sastavili Ivanka i Branko Mrše.

Podnaslov udžbenika "für Kurzentschlossene" već pojašnjava kome je namijenjen: svima koji se na hrvatskom jeziku žele što prije sporazumijevati, a nemaju namjeru (bar za sada) hrvatski studirati. Upravo za takvim znanjem je potreba najveća, jer su veze Hrvatske s Europom vrlo ojačale od stjecanja nezavisnosti. Naravno da najprije pomislimo na turiste, one zahtjevниje koje osim mora i sunca zanimaju i ljudi i njihova kultura, ali iznenađuje kako brzo raste broj onih koje s Hrvatskom sve čvrše vežu potrebe poslovne, znanstvene, umjetničke i mnoge druge suradnje.

Pristup učenju hrvatskoga na kojem se temelji udžbenik je ujedno i pristup koji Branko Mrše primjenjuje u tečajevima hrvatskoga koje priređuje u suradnji s Hrvatskom kulturnom zajednicom Wiesbaden. HKZ je već nudio tečajeve hrvatskoga koje je, žrtvujući svoje slobodno vrijeme, vodila Štefica Kolumbić, nastavnica u dopunskoj školi za hrvatski materinski jezik, ali se razlika u stupnju znanja pojedinih polaznika pokazala kao velika preprijeka. Ponudu Branka Mrše da pokušamo obnoviti poduku hrvatskoga u Wiesbadenu smo rado prihvatili. U tijeku je tečaj za "naprednije početnike", a bude li odziv zadovoljavajući, sastavit će se grupe: početnici bez ikakvog predznanja, početnici s nešto predznanja i napredniji koji su već

ranije učili i još uče hrvatski. HKZ će sa svoje strane pokušati naprednjima pružiti priliku za razgovor radi provjere i učvršćivanja znanja. (IvAn)

Djelovanje u otežanim prilikama

Izborna skupština Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden

Dobar odziv članova na izbornoj skupštini

U nedjelju, 20. ožujka 2004. u Hrvatskom župnom domu "Kardinal Franjo Kuharić" predsjedništvo HKZ-a na čelu s predsjednikom Ivom Andrijevićem otvorilo je izbornu skupštinu HKZ-a. U dosadašnjem predsjedništvu su bili: pored predsjednika prva dopredsjednica Biserka Andrijević, drugi dopredsjednik Mate Grgat, tajnica Kornelija Reitel, rizničar Jure Štambuk i vijećnici Nada Višak, Stjepan Hlapčić, Danica Tropšek i Branko Crnković. Na dnevnom redu je bilo izvješće o radu zajednice u protekloj godini, izvješće rizničara te razrješenje dužnosti starog predsjedništva i izbor novog. Ivo Andrijević je najprije izrazio radost zbog nazočnosti gostiju: Katice Vraneše, predsjednice HKZ-a Mainz i Edvina Bukulina (ujedno i našeg člana) predsjednika HKZ-a iz Rüsselsheima, a zatim izvestio nazočne (a bilo ih je 31, od toga 29 članova) o radu zajednice u protekle dvije godine koji je pored kulturnog bio i prosvjetni. Pored tečajeva njemačkog i hrvatskog jezika koji su završeni počeo je i tečaj služenja računalom koji je nastavljen i u ovoj godini. Također je u ovoj godini ponovo nastavljen tečaj hrvatskoga jezika. Osim toga HKZ je dobro surađivala s Uredom za integraciju grada Wiesbadena, s Vijećem stranaca, s drugim hrvatskim udrugama na Rajnsko-Majnskom području, hrvatskim poslanstvom i HSKNJ-om. Svojim radom HKZ-a je postala poznata i priznata kod gradskih službi. Pohvalno se o HKZ-u moglo pročitati u tisku između ostalog u "Fokus"-u i u "Večernjem listu", a i na njemačkom radiju u programu za Hrvate. Pored pohvalnih riječi Ivo iznosi i riječi zamjerke. Sva nastojanja da zajednica

privuče veći broj posjetitelja ostala su na mnogim priredbama bezuspješna, tek manji dio je bio dobro posjećen. Nažalost je tako da slabim posjetom priredba gubi na značaju, naš trud se obezvrijeduje, a izvoditelji programa omalovažavaju.

Izvješće predsjednika o radu HKZ-a

U izvješću rizničara, Jure Štambuka, moglo se čuti da je završni godišnji obračun pozitivan zahvaljujući pomoći grada Wiesbadena kao i u nekim dobitima iz raznih priredba kao i nastupa folklorne grupe.

Biserka Andrijević, iznijela je uspjehe i teškoće s kojima se susreće kao glavna i odgovorna urednica "Riječi". S jedne strane su to brojne pohvale, a s druge prevelik trud u sastavljanju i oblikovanju glasnika za premali broj suradnika. Iz tog razloga je napomenula da će se izdavanje glasnika najvjerojatnije smanjiti s tri na dva broja godišnje.

Nakon svih izvješća predsjednik je zatražio razrješenje dužnosti predsjedništva uz suglasnost

članova zajednice. To je jednoglasno usvojeno. Potom se prišlo sastavljanju izbornog odbora u koji su se dragovoljno javile Marta Rimac, Nada Višak i Danica Tropšek. Izborni odbor je preuzeo vođenje skupštine tijekom izbora novog predsjedništva.

Na početku sastanka je Ivo već napomenuo da će prihvatići još jedan mandat predsjednika (dvije godine) ako se nitko drugi ne kandidira. Tako je i bilo, on je bio jedini kandidat za predsjednika. Glasovanjem putem biračkih listića izabran je s 29 glasova. Nitko nije bio protiv ili se suzdržao, a nije bilo ni nevažećih listića. Za drugi krug izbora u kojem se bira osam članova predsjednišva, je bilo predloženo devet članova. Nakon prebrojavanja glasova s biračkim listićima izborni odbor je proglašio

imena novih članova predsjedništva: Biserka Andrijević (27 glasova), Stjepan Hlapčić (27 glasova), Mate Grgat (26 glasova), Štefica Kolumbić (25 glasova), Jure Štambuk (24 glasa), Kornelija Reitel (24 glasa), Katarina Ott (21 glas) i Edvin Bukulin (18 glasova).

Novoizabrano predsjedništvo je time moglo preuzeti privođenje skupštine kraju, primivši sa zahvalnošću srdačne čestitke i želje za uspješan rad upućene od prijateljskih udruga iz Mainza i Rüsselsheima i naravno okupiti se za jednu zajedničku fotografiju. Članove i goste su zatim pozvali na razgovor uz kavu i kolače.

Kornelija Reitel

U očekivanju ishoda prebrojavanja gasečkih listića

Predsjedništvo je izabrano!

Predbožićna večer

Najmlađi sudionik predbožičnog slavlja

Predbožićna večer je prošle godine održana 14. prosinca u prostorijama Hrvatskog župnog doma "Kardinal Franjo Kuharić" u 18:00 sati. Dosadašnju dvoranu župe Maria-Hilf nismo mogli iznajmiti, jer je tijekom cijelog vremena došašća (adventa) bila zauzeta. Prostorije našeg župnog doma su znatno manje pa smo dvojili hoćemo li moći ugostiti sve članove i njihove prijatelje. Iz iskustva zadnjih godina ipak nismo očekivali preveliku posjetu. Zbilja je takva da hrvatske udruge privlače sve manje ljudi, neki ne mogu doći zbog čuvenog nedostatka vremena, nekima se ne sviđa program koji nudi zajednica, a vjerojatno je najviše onih koji jednostavno u ovakvim okupljanjima ne vide smisao.

Vratimo se radije ovogodišnjoj predbožićnoj večeri. Prostorije doma su bile dovoljne da udome oko tridesetak nazočnih članova i njihovih prijatelja. Tako je stvoren ugodan obiteljski ugođaj u kojem je za svakoga bilo dovoljno mjesta i vremena. Kao i svake godine i za svaku priliku članovi zajednice su brzo svojim umijećem i dobrom voljom poznatom i uobičajenom prostoru dali svečano ozračje. Stolove su krasili ubrusi s božićnim motivom, svijeće i grančice zimzelena. Čuli su se zvuci božićnih pjesama s kaseta iako su nerijetko bili nadglasani razgovorom nazočnih kao i dječjim glasicima. U predvorju prizemne prostorije napravljen je švedski stol na kome su se najrazličitija jela i kolači natjecali mameći svojim mirisima i izgledom. To su trenutci u životu čovjeka kada probuđena želja nadilazi tjelesne mogućnosti – ne može se sve ponuđeno ni

probati a kamoli pojesti. Kad je želja minula bilo je vrijeme da se nešto učini i za dušu. Zapjevale su članice folklorne grupe kojima su se spremno pridružili ostali članovi kako su najbolje znali i umjeli.

Možda je netko ovakvo slavlje usporedio s onima prijašnjih godina, što je razumljivo, jer u prirodi čovjeka je nezadovoljstvo onim što je i težnja za onim što nije. Možda bi trebali početi gledati drugačije na ono što imamo i ono što nam je ponuđeno, pa se potruditi da od onog što imamo napravimo najbolje moguće i uživamo u ponuđenim stvarima i trenutcima u vrijeme kad se nude, a ne ih cijeniti tek kasnije kad ih "snjegovi prekriju". Kad smo već kod snijega on je nedostajao kao obilježje božićnog ugođaja. Ali kao što rekoh ne treba gledati što nema nego što ima, a ove večeri je bilo radosnog druženja, ugodnog prostora, vesele pjesme, dobrog domaćeg jela i vina, a sve je to čovjeku vrijedno i potrebno.

Kornelija Reitel

Što odabrat??

Ženama u čast

Grad Wiesbaden proslavio međunarodni Dan žena

U nedjelju, 7. ožujka proslavljen je u Wiesbadenu vrlo svečano Dan žena. Proslava je održana u dvorani "Tattersaal" uz sudjelovanje mnogih u izvođenju programa, a i uz mnogo posjetitelja, tako da su naknadno donošeni stolice i stolovi. Program je bio raznolik i bogat.

U pripremi i održavanju ove proslave sudjelovalo je nekoliko ustanova i više društava i udruga kao na primjer Vijeće stranaca, Familienbildungsstätten Hessen, Arbeiterwollfahrt (AWO), Frauen arbeiten zusammen internationaler Tref (FAZIT), Anny Lange Haus, Ustanova za rano otkrivanje raka dojke, Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden, te razne udruge stranih građana.

Kolači i letci s najvažnijim podatcima o našoj udruzi

Kulturno-zabavni program sadržavao je dvadesetak točaka gdje su se izmjenjivala predavanja, narodni i moderni plesovi, kratke priče i čitanje poezije. Kroz program je vodila gospođa Erean, predpostavljajući Turkinja, s rupcem na glavi, što po mojem mišljenju nije bio dobar primjer niti za emancipaciju žena, a niti za integraciju u njemačko društvo. Vrlo zanimljivo i sažeto predavanje o raku dojke iznijela je gospođa dr. Reichel.

Naravno da su kao i uvijek do sada, kod ovako šarolike publike, naročitu radoznalost privlačile

folklorne skupine u lijepim narodnim nošnjama. Bili su tu folklori iz Grčke, Španjolske, Koreje, Turske, Sirije i Hrvatske, a izvođen je i moderni ples. Naša je folklorna skupina nastupila s Glamočkim, Splitskim, i Bizovačkim plesom.

Nastup naše folklorne grupe

Mnoga su društva prodavala kolače i gotovu hranu tako da je u dvorani bilo prilično živo pa se ponekad i nije sve razumjelo što se na pozornici govorilo. Prilikom izvođenja narodnih plesova moglo se kod izvođača, a i kod publike, osjetiti domovinski ponos, iako svi žive ovdje puno godina i manje ili više su se uklopili u njemačko društvo. To je naravno i dobro jer i kroz ovakve priredbe i pisani riječ, možemo kod njemačkih sugrađana razviti zanimanje za našu "stvarnu" domovinu, za njene ljepote i kulturne vrijednosti.

Štefica Kolumbić

Uz nastup i posluživanje na štandu bilo je vremena i za razgovor i šalu

SLAVUJ

Tko ne pozna malog ptića

Malog ptića ljepog slavujića

Ranom zorjom se nas budi

Dan se rađa rosna zora rudi

Kad popeva nemre nikak stati

Svoju radost hoće meni dati

Ja sam vrsni mali popevač

Tvoj sem pravi zabavljač

Niti kopam, sadim, sejem

Sonce zovem da se malko grejem

Dragi Bogeg znade kaj mi treba

Dobre volje njegov pogled s neba

Tak popeva svaki dragi dan

Zato imam vrlo kratki san

Ivan Crnčić

brzo – povoljno – stručno

Prijevodi
isprava i svih vrsta tekstova

IVANKA MRŠE M. A.

SUDSKA PREVODITELJICA ZA HRVATSKI JEZIK

EMSER STRASSE 3

65195 WIESBADEN

TEL.: 0611 / 52 90 349

MOBILTEL: 0162 / 80 70 606

e-mail: imrse@web.de

schnell – günstig – sachverständig

Übersetzungen
Von Dokumenten und allen Textarten

IVANKA MRŠE M. A.

STAATLICH GEPRÜFTE UND ALLGEMEIN ERMÄCHTIGTE

ÜBERSETZERIN DER KROATISCHEN SPRACHE

EMSER STRASSE 3

65195 WIESBADEN

TEL.: 0611 / 52 90 349

MOBIL: 0162 / 80 70 606

E-Mail: imrse@web.de

CENTAR ZA STRANE JEZIKE
VODNIKOVA 12, ZAGREB

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MSHS, DUBROVNIK

TEČAJ HRVATSKOGA JEZIKA U DUBROVNIKU

U Međunarodnom središtu hrvatskih sveučilišta (MSHS)
Dubrovnik, Don Frana Bulića

TEČAJ	TERMINI	CIJENE
A.. Redovni 20 sati tjedno, 4 nastavna sata dnevno, od ponedjeljka do petka	1. dvotjedni tečaj a) 26. 7. – 6. 8. 2004. b) 9. 8. – 20. 8. 2004.* 2. trotjedni tečaj 26. 7. – 13. 8. 2004. 3. četverotjedni tečaj 26. 7. – 20. 8. 2004.	430,00 € 620,00 € 820,00 €
B. Kombinirani Redovni tečaj + individualna nastava po želji polaznika	1. dvotjedni tečaj a) 26. 7. – 6. 8. 2004. b) 9. 7. 20. 8. 2004.* 2. trotjedni tečaj 26. 7. – 13. 8. 2004. 3. četverotjedni tečaj 26. 7. – 20. 8. 2004.	Kao za redovni tečaj + 30,00 € po individualnom nastavnom satu
C. Individualni 20 nastavnih sati tjedno, 4 nastavna sata dnevno, od ponedjeljka do petka	1. a) 1 tjedan b) 2 tjedna c) 3 tjedna d) 4 tjedna 2. više od 4 nastavna sata tjedno	1150,00 € 2100,00 € 2910,00 € 3600,00 € 30,00 € za svaki dodatni nastavni sat
	* Ovaj termin nije za početnike	

Uključeno u cijenu tečaja:

1. Predavanje o kulturi, povijesti i umjetnosti Hrvatske
2. Nastavni materijal (udžbenik, radna bilježnica, audio kaseta)
3. Razgledavanje Dubrovnika s vodičem
4. Jednodnevni izlet u okolicu Dubrovnika, ručak

Nije uključeno u cijenu tečaja:

1. Fakultativni izleti
2. Ulaznice za muzeje i predstave Dubrovačkog ljetnog festivala
3. Smještaj

Možete se prijaviti za ovaj ljetni program ako ste navršili 16 godina.

Prijave se primaju do najkasnije 31. svibnja, na adresu:

Centar za strane jezike, Vodnikova 2, HR - 10000 Zagreb

Za sve dodatne obavijesti, molimo obratite se:

Tel.: 385 1 4829222

telefax: 385 1 4829149

385 1 4829214

http: www.vodnikova.hr

Kontakt osoba: Vesna Kosovac

E-mail: vkosovac@vodnikova.hr

O B A V I J E S T I

Hrvatski župni dom "Kardinal Franjo Kuharić"

Holsteinstr. 15A, ugao Waldstr, Wiesbaden

Redovni otvoreni sastanci predsjedništva HKZ-a Wiesbaden

7. svibnja, 4. lipnja 2004. u 17 sati

Vježbanje folklorne skupine HKZ-a Wiesbaden

Svakog četvrtka u 19 sati

Tečaj služenja računalom

Od svibnja 2004. svakog četvrtka u 19:00 sati

Upisi i obavijesti: u vrijeme održavanja tečaja ili nazovite na telefon: 06128-42483, pošaljite fax na broj: 06128-45856, pošaljite e-mail: rijec@web.de, andrivo@freenet.de ili pišite na adresu : Kroatische Kulturgemeinschaft, Postfach 3747, 65027 Wiesbaden

Nedjeljna poslijepodneva HKZ-a Wiesbaden

Predviđeno u svibnju ili lipnju 2004.

Katolička zajednica Maria Hilf

Kellerstr. 37, Wiesbaden

Kuglana: Kuglanje za članove HKZ-a Wiesbaden

Svake prve i treće subote u mjesecu od 19 do 22 sata

Izletište Platte

Roštiljada za članove i prijatelje, 20. lipnja 2004. od 14 sati

Ured Caritasa

Alcide-de-Gasperi-Str. 1, Wiesbaden

Knjižnica HKZ-a Wiesbaden

Posuđivanje knjiga svake srijede od 14 – 18 sati

Tečajevi hrvatskoga jezika

Branko Mrše, Emser Str. 3, Wiesbaden

Napredni I

Svakog četvrtka u 19:30 sati

Upisi i obavijesti:

Početni I

Od 20. travnja 2004.

Branko Mrše,

Početni II

Od 1. kolovoza 2004.

tel.: 0611-5290349

SVATOVI, KRSTITKE, PRVA PRIČEST, KRIZMA....

**ostaju u živom sjećanju
zahvaljujući našim
VIDEOFILMOVIMA**

FOTO & VIDEOPRODUKTION zz

Željko Žigrić

Tel. 0611 946 54 97

Goerdeler Str. 5

0177 32 16 829

D-65192 Wiesbaden

e-mail ZELJKO_ZIGRIC@t-online.de

Folklorna grupa HKZ-a Wiesbaden tijekom nastupa na proslavi Dana žena

***učimo hrvatski
privatna nastava
za djecu
predškolskog
i školskog
uzrasta***

***Branko Mrše
Emser Straße 3
65195 Wiesbaden
telefon: 0611 / 5290349
e-mail: Brankomrse@ad.de***

